

Учітесь, читайте, І чужому наукайтесь, І свого не цурайтесь. / Т.Шевченко/

ДЖЕРЕЛО

№ 25-28 (673-676)
ЛІПЕНЬ
2013 РОКУ

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ПЕДАГОГІЧНА ГАЗЕТА

ВИДАЄТЬСЯ
З ГРУДНЯ
1993 РОКУ

Методичні рекомендації Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти для роботи над науково-методичним проектом

«КРЕАТИВНА ОСВІТА ДЛЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ»

(IV етап – коригуючий)

У ЦЮМОУ ВИПУСКУ

Стор. 2-3. Методичні рекомендації з питань організації виховної роботи у навчальних закладах у 2013-2014 на-вчальному році. (Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 8.07.2013 № 1/9-480).

4-5. Впровадження гуманістичних принципів збереження та зміцнення здоров'я молодого покоління через систему післядипломної педагогічної освіти.

Віра МОРОЗОВА, проректор з наукової роботи та інтелектуальної власності, професор; Лариса ЛАВРОВА, завідувач кафедри філософії і культури здоров'я; Наталія МІКУЛАК, заступник завідувача кафедри, доцент; Валентина МУЗИРОВА, Вікторія САВЧЕНКО, доценти кафедри філософії і культури здоров'я

6-8. Формування ключових компетентностей учнів за новим Державним стандартом початкової загальної освіти. Особливості роботи в 2 класі.

Ольга ВИНОГРАДОВА, старший викладач, завідувач відділу початкової освіти; Людмила ПИСАРЄВА, Катерина ШАХОВА, старші викладачі кафедри гуманітарної освіти

8. Дошкільна освіта. Робота над обласним науково-методичним проектом «Креативна освіта для розвитку інноваційної особистості» на четвертому, «коригуючому», етапі у 2013-2014 р.р.

Любов ТАРАБАСОВА, старший викладач кафедри корекційної педагогіки; Валентина КУПРІЄНКО, завідувач навчально-методичного відділу дошкільної освіти кафедри педагогіки та психології; Людмила КЛІМОВА, Наталя МІХІНА, методисти відділу

9. Творчий потенціал вчителя фізики та астрономії як фактор розвитку інноваційної особистості.

Тетяна ПОТАПОВА, старший викладач кафедри природничої освіти

10. Формування професійно компетентного вчителя математики. Готуємося до нового навчального року.

Тетяна БУКАРЕВА, методист навчально-методичного відділу природничо-математичних дисциплін

11. Регіональна математична освіта. Напрями подолання кризи.

Валентина КЕЛЕСІДІ, методист відділу природничо-математичних дисциплін; Вадим КІРМАН, доцент кафедри природничої освіти, кандидат педагогічних наук

12. Сучасні проблеми вчителя при викладанні біології.

Альберт ГРИГОРОВ, методист кафедри природничої освіти

13. Вивчення географії у 2013-2014 н. р. Методичні рекомендації щодо вивчення економіки.

Андрій СКОРОБОГАТОВ, старший викладач кафедри природничої освіти

14-15. Удосконалення процесу навчання хімії.

Людмила ЗЛАМАНЮК, завідувач кафедри природничої освіти, кандидат педагогічних наук, доцент

15. Інклузивний підхід до розвитку загальноосвітнього навчального закладу.

Яна ПОЛУПАНОВА, методист навчально-методичної лабораторії інклузивної освіти кафедри корекційної педагогіки

16. Технологічна культура вчителя трудового навчання та учня – індикатор якості технологічної освіти.

Ірина КОВАЛЬЧУК, старший викладач

16. Календар «Мое Придніпров'я» (липень 2013 р.).

Підготувала Ярина ГОЛУБ, завідувачка краєзнавчого відділу обласної державної бібліотеки

АНОНС НА № 29-32 (серпень)

Стор. 2. День знань. Перший урок.

3. Навчити любові до близького. творчої майстерності як засіб самовдосконалення та розвитку творчої особистості.

Бесіду з першим проректором ДОППО Володимиром ДОЛГОПОЛИМ вела Наталя СКАКУН, методист навчально-методичної лабораторії духовно-моральних цінностей кафедри філософії освіти

4. Розвиток аксіосфери особистості в сучасному навчальному закладі на засадах традиційних духовних цінностей.

Олена РОГОВА, доцент кафедри філософії освіти, кандидат філософських наук

5. Складові реалізації діяльнісно-комpetentісних підходів у навчанні крізь призму нових державних вимог до суспільствознавчих дисциплін.

Людмила БАЗИЛЕВСЬКА, завідувач навчально-методичної лабораторії суспільних дисциплін кафедри гуманітарної освіти

6. Сучасні орієнтири професійного зростання вчителів української мови і літератури.

Антоніна СЕРГІЄНКО, завідувач кафедри гуманітарної освіти та навчально-наукового центру української мови, кандидат педагогічних наук

7. Вивчаємо другу іноземну!

Марія АЛУЄВА, завідувач навчально-методичної лабораторії іноземних мов кафедри гуманітарної освіти

8. Російська мова, література, світова література в реаліях нового освітнього стандарту.

Марина ЧУБАРОВА, завідувач навчально-методичної лабораторії російської мови і світової літератури кафедри гуманітарної освіти

8-9. Розвиток творчої особистості учнів засобами художньої культури.

Вікторія ПІЩАНСЬКА, доцент кафедри філософії освіти, кандидат культурології

ДОППО

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПИТАНЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ У 2013-2014 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

(ДОДАТОК ДО ЛИСТА МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ВІД 8.07.2013 № 1/9-480)

1. Ключовим нормативним документом у сфері освітньої політики щодо виховання є наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 31.10.2011 № 1243, яким затверджено «Основні орієнтири виховання учнів 1-11-х класів загальноосвітніх навчальних закладів України».

Орієнтири виховання розроблені для практичного використання заступниками директора з виховної роботи, педагогами-організаторами, класними керівниками, вихователями у своїй практичній діяльності. Так у цьому документі подано перелік виховних заходів для проведення у школі, а також перелік можливих вийїзних заходів залежно від місцевих умов областей України, серед яких, зокрема, передбачені:

тематичні екологічні екскурсії; експедиції;

маршрути «вихідного дня»;

виїзні форми навчання у школах та позашкільних навчальних закладах;

комплексні навчально-тематичні екскурсії.

Крім того, в Орієнтирах виховання подано перелік сайтів, рекомендованих для використання, та календар державних, народних, професійних і неофіційних свят.

Відповідно до Орієнтиру виховання у сучасній школі виховання учнів здійснюється у контексті громадянської та загальнолюдської культури, охоплює весь навчально-виховний процес, ґрунтуючись на свободі вибору мети життєдіяльності та поєднує інтереси особистості, суспільства і держави.

Метою Орієнтиру виховання є створення цілісної моделі виховної системи у загальноосвітньому навчальному закладі на основі громадянських та загальнолюдських цінностей.

2. Особливої уваги потребують питання превентивного виховання.

Превентивне виховання забезпечується на законодавчому рівні Законом України від 26.04.2001 № 2402-III «Про охорону дитинства»; Законом України від 21.06.2001 № 2558-III «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю»; постановою Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми зменшення шкідливого впливу тютюну на здоров'я населення на період до 2012 року», розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.11.2010 № 2140 «Про затвердження плану заходів щодо ви-

В Україні забезпечено правове регулювання питань функціонування системи освіти, всіх її рівнів і підсистем, діяльності навчальних закладів різних типів і форм власності, організації різних форм навчання.

Указом Президента України від 25 червня 2013 року № 344 затверджено Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року.

Серед основних завдань Національної стратегії – побудова ефективної системи національного виховання на засадах загальнолюдських, полікультурних, громадянських цінностей, забезпечення фізичного, морально-духовного, культурного розвитку дитини, формування соціально зрілої творчої особистості, громадянина України і світу, підготовка молоді до свідомого вибору сфери життєдіяльності та підвищення відповідальності сім'ї за освіту і виховання дітей.

конання Концепції реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів на 2011-2015 роки», постановою Кабінету Міністрів України від 21.03.2012 № 350 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2015 року», розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 № 1209 «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року».

Плануючи роботу із означеного напрямку, необхідно взяти до уваги, що в минулому році неповнолітніми або за їхньою участю скосно 14 238 злочинів. Стосовно дітей учинено 9677 злочинів, у тому числі 2885 – тяжких та особливо тяжких злочинів. Від противправних діянь потерпіло 10 590 дітей, у тому числі – 2961 малолітня дитина (до 14 років).

Особливістю криміногенної ситуації в підліковому середовищі є зростання частки корисливих злочинів в її структурі. Найпоширенішими з них є крадіжки, тобто майнові злочини, які складають майже 66 % усіх злочинів, скоених підлітками. На стан оперативної ситуації суттєво впливає незайнятість населення та трудова міграція.

На кінець минулого року у підрозділах кримінальної міліції у справах дітей органів внутрішніх справ України перебувало на обліку 14 тис. 213 дітей.

Із них:

1 тис. – жіночої статі;

1 тис. 777 – віком до 11 років;

1 тис. 557 – від 11 до 14 років;

5 тис. 665 – від 14 до 16 років;

6 тис. 814 – від 16 до 18 років.

Непокоїть той факт, що на обліку перебувають дівчата – 860 осіб.

Більшість дітей, які перебувають на обліку, – це учні загальноосвітніх навчальних закладів – 7 тис. 915 осіб; 3 тис. 116 осіб – учні професійно-технічних навчальних закладів; 152 – студенти, курсанти вищих навчальних закладів.

У минулому році поставлено на облік 1 тис. 830 дітей, скильних до вживання алкогольних напоїв, із них з діагнозом «алкоголізм» – 26 осіб.

Поставлено на облік 887 дітей, скильних до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, із них з діагнозом «наркоманія» – 62 особи.

До адміністративної відповідальності притягнуто 2006 неповнолітніх за вчинення дрібного хуліганства (ст. 173 КУпАП), 7796 – за розпивання спиртних напоїв у громадських місцях і появу в громадських місцях у стані сп'яніння (ст. 178 КУпАП), 3998 – за доведення дорослими особами неповнолітніх до стану сп'яніння (ст. 180 КУпАП).

Основними причинами вчинення неповнолітніми противправних дій є недостатній життєвий досвід, некритичне наслідування дорослих, не завжди позитивний вплив на дітей середовища, намагання звільнитися від

опіку з боку батьків, віра в безкарність, недостатній рівень самокритичного ставлення до своїх чинків, хибна оцінка складних життєвих ситуацій, вживання спиртних напоїв чи наркотичних речовин, безконтрольність з боку вихователів та недостатній рівень профілактичної роботи з неповнолітніми тощо.

Зважаючи на вищезазначене та відповідно до наказу Міністерства від 03.08.2012 № 888 «Про затвердження Плану заходів Міністерства освіти, молоді та спорту щодо профілактики правопорушень серед дітей та учнівської молоді на період до 2015 року», **пріоритетами в роботі навчальних закладів із означеної проблеми є:**

проведення просвітницької діяльності, спрямованої на формування негативного ставлення до противправних дій, проведення тижнів правових знань;

використання інтерактивних педагогічних технологій: ділових та рольових ігор, моделювання життєвих ситуацій, суспільних процесів та процедур, дискусій, роботи в малих групах на уроках правознавства та позакласній діяльності;

упровадження шкільного самоврядування до начально-виховного процесу;

захід заходів, спрямованих на піднесення моральності в суспільстві, правої культури громадян, утвердження здорового способу життя;

запобігання проявам екстремізму, расової та релігійної нетерпимості;

упровадження нових педагогічних комунікацій між усіма

учасниками навчально-виховного процесу;

перетворення навчальних закладів на зразок демократичного правового простору та позитивного мікроклімату тощо.

Одним із дієвих засобів створення безпечної, комфортного середовища у навчальному закладі, врегулювання учнівських конфліктів є впровадження програм примирення серед однолітків, які допомагають учням засвоїти навички вирішення конфліктів ненасильницьким шляхом за допомогою медіаторів (посередників) та шкільних служб порозуміння. Діяльність цих служб допомагає формувати у школярів навички співпраці, створювати ефективну систему розв'язання конфліктних ситуацій у закладі та психологочно здорове середовище в учнівському колективі.

Інформація про ці форми роботи, досвід та методичні матеріали розміщена на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України (www.mon.gov.ua), сторінка «Позашкільна освіта, виховна робота та захист прав дитини»).

Для профілактики та усунення явищ дискримінації та насильства в учнівському середовищі, створення безпечної середовища в навчальних закладах необхідно впроваджувати інтерактивні форми роботи за навчально-методичним посібником «Організація роботи з розв'язання проблем насильства в школі» (схвалений для використання на засіданні науково-методичної комісії з проблем виховання дітей та учнівської молоді Науково-методичної ради з питань освіти МОНмолодьспорту України від 22 травня 2012 року, протокол № 2).

Адміністрації та педагогічним працівникам навчальних закладів України необхідно забезпечити неухильне виконання спільнога наказу Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України та Міністерства охорони здоров'я України від 16.01.2004 № 5/34/24/11 «Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальні загрози його вчинення».

Окрім того, зауважуємо, що відповідно до Порядку взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах, для підтримки дітей, які живуть у таких сім'ях, попередження безпритульності та бездоглядності, насильства над неповнолітніми, підліткової злочинності та правопорушень, запобігання торгівлі

дітьми педагогічним колективам **необхідно здійснювати:**

внутрішній облік дітей, які потребують посиленої уваги з боку педагогічного працівника, соціального педагога;

інформувати служби у справах дітей, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, дорадчий орган з роботи із сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах, при органах виконавчої влади;

розробляти плани психолого-педагогічного супроводу таких дітей;

контролювати відвідування ними навчальних закладів та якість навчання;

активно залучати до громадської та гурткової роботи в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах дітей із сім'єй, які опинилися у складних життєвих обставинах тощо.

3. Особливості набуває питання патріотично-виховання дітей та молоді.

Указом Президента України «Про заходи у зв'язку з відзначенням 70-ї річниці визволення України від фашистських загарбників та 70-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років» передбачено проведення заходів з патріотичного виховання молоді, виховання шанобливо ставлення до пам'яті про Перемогу і ветеранів Великої Вітчизняної війни.

Міністерством освіти і науки України спільно із Міністерством оборони України затверджено спільний план заходів щодо виховання патріотично-свідомої молоді, зокрема, використання ефективних засобів взаємодії з молодим поколінням задля шанування ним військової історії та піднесення престижу Збройних сил і військової служби.

Рекомендуємо Всеукраїнську військово-патріотичну спортивну гру «Зірница» у 2013-2015 роках присвятити саме цим подіям, спрямувати роботу з підготовки учасників гри на вивчення героїчних сторінок історії українського народу в період Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років.

Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура») проводиться відповідно до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13.06.2012 № 687 «Про затвердження Положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джура»), зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 3.07.2012 за № 1094/21406. У 2013-2014 н. р. відбудуться обласні (міські) етапи Всеукраїнської гри «Сокіл» («Джура»).

Для забезпечення змістовного дозвілля, патріотичного виховання, формування почуття любові до України, поваги до народних традицій, національних цінностей українського народу, зміцнення духовного і фізичного здоров'я дітей, їхнього активного та доступного відпочинку рекомендуємо залучати ска-

утські організації, які входять до складу Національної організації скаутів України.

Діяльність скаутських громадських організацій регламентується законами України від 05.02.1993 № 2998-XII «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», від 01.12.1998 № 281-XIV «Про молодіжні та дитячі громадські організації»; Указом Президента України від 06.10.1999 № 1284 «Про першочергові заходи щодо реалізації державної молодіжної політики та підтримки молодіжних громадських організацій». Указ Президента України від 28.03.2008 № 279 «Про заходи щодо сприяння розвитку пластового (скаутського) руху в Україні», Постанова Верховної Ради України від 01.11.2011 № 3984 «Про відзначення 100-річчя українського скаутського руху», наказ Міністерства освіти і науки від 05.05.2008 № 367 «Про сприяння розвитку пластового (скаутського) руху в Україні» передбачають відповідні заходи щодо підтримки та розвитку скаутського руху.

Основними шляхами використання потенціалу Національної організації скаутів України у вихованні учнівської молоді може стати проведення акцій за участю скаутів і школярів; залучення фахівців скаутського руху до виховної роботи в навчальних закладах; ознайомлення педагогів з методикою виховної роботи скаутських організацій через систему спільніх семінарів, конференцій, тренінгів за такими темами: «Освіта протягом життя на основі Скаутського методу», «Скаутський метод – ефективна система самоосвіти молоді», «Особливості формування скаутських груп на базі загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів», «Скаутська молодіжна програма», «Система малих груп у скаутському русі», «Взаємодія педагогів, батьків і місцевої громади з питань виховання дітей та молоді».

Інститут інноваційних технологій і змісту освіти підписав договір про співпрацю з Національною організацією скаутів України. Науково-методична комісія з позашкільної освіти Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України схвалила для використання навчальну програму «Юні скаути» (автори Власенко С.С., Майдубура А.В.), яку розміщено на сайті Інституту інноваційних технологій і змісту освіти у вкладці «Позашкільна освіта» (www.iitzo.gov.ua), надруковано у збірнику «Позашкільня: навчальні програми» (бібліотека «Шкільний світ», 2013 рік).

Детальну інформацію про діяльність Національної організації скаутів України можна отримати на офіційному сайті: www.ukrscout.org.

Патріотичному, культурно-історичному, естетичному вихованню, розвитку творчих та інтелектуальних здібностей сприя-

тиме залучення дітей та молоді до колекціонування поштових марок.

Щороку Всесвітній поштовий союз (спеціалізована установа ООН) проводить для дітей віком від 10 до 15 років конкурс творів епістолярного жанру. Соціально спрямована тематика конкурсних завдань дає дітям змогу поміркувати про важливі проблеми людства, висловити свою думку, проявити небайдужість до проблем довкілля та сформувати свою громадянську позицію. Детальну інформацію про конкурс можна знайти на офіційному сайті Українського державного підприємства поштового зв'язку «Укрпошта» (www.ukrposhta.com).

4. Важливим завданням школи є підготовка молоді до дорослого, сімейного життя.

В умовах постійних демографічних і соціальних змін в Україні (зростання кількості розлучень, самотніх людей, перевищення смертності над народжуваністю) втрачаються сімейні цінності, руйнуються стосунки, підвищується ризик розлучень, знижується значення виховної функції сім'ї.

Відродити в сімейному житті народні звичаї, які є основою сімейно-побутової культури і мають потужний виховний потенціал, – одне з найважливіших і невідкладних завдань батьків, педагогів, громадськості.

Від рівня духовної культури сім'ї залежить і рівень культури та вихованості дитини. Культура сім'ї насамперед визначається тим, чи шанують батьки своїх предків, один одного, чи бережуть добре ім'я свого роду, родини.

У плеканні історичної пам'яті наших дітей, вихованні шанобливого ставлення до роду, сім'ї важливе значення має живе спілкування з найближчими людьми в колі родини у формі бесід і розповідей про далеких предків, рід, сім'ю, історію українського народу, рідного краю, села, міста або селища. Для того, щоб успішно діяти, педагог і класний керівник мають добре знати історію української сім'ї.

Інститут інноваційних технологій і змісту освіти розробив проект Концепції сімейного виховання дітей і молоді в системі освіти України «Щаслива родина». Концепція підготовки молоді до щасливого подружнього життя та формування відповідального батьківства пройшла громадське обговорення і схвалена Вченугою радою Інституту (протокол № 9 від 14 листопада 2012 року).

Міністерство рекомендує в навчальних закладах впроваджувати програми підготовки молоді до створення сім'ї як осередку взаємин, що ґрунтуються на засадах культурних норм і цінностей, формування відповідального батьківства, і надіслало для впровадження курс за вибором/факультатив «Сімейні цінності (лист від 02.04.2013 № 1/9-235).

Одним із головних критеріїв діяльності навчальних закладів має бути здійснення такої по-

літики, при якій батьки відчувають свою визначальну роль у справах учнівського та педагогічного колективів.

Міністерство рекомендує залучати до навчально-виховного процесу батьківську громадськість, створювати так звані «Трикутники: учні, батьки, педагоги», проводити Батьківські форуми – відкриті діалоги безхідніх і широких дітей із досвідченими та мудрими батьками для вироблення спільних поглядів на вирішення проблем у стосунках.

Ця дієва форма спілкування батьків і дітей набула поширення, зокрема дуже успішно працюють в цьому напрямку Рівненська, Вінницька, Тернопільська, Запорізька області та м. Севастополь.

5. У планах роботи навчальних закладів необхідно передбачити заходи щодо відзначення важливих пам'ятних та ювілейних дат 2013-2014 навчального року, зокрема:

11-13 вересня 2013 року – 365 років від часу **Пилявецької битви** (1648) українського повстанського війська на чолі з Богданом Хмельницьким проти польсько-шляхетської армії;

13 жовтня – 125 років від дня народження **Михайла Яковича Калиновича** (1888-1949), українського мовознавця і літературознавця;

25 листопада – 175 років від дня народження **Івана Семеновича Нечуя-Левицького** (1838-1918), видатного українського письменника та публіциста (Постанова Верховної Ради України від 22 травня 2012 року № 4804 «Про відзначення 100-річчя Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського»);

70 років визволення **Запоріжжя** (14 жовтня 1943 року); **Дніпропетровська** (25 жовтня 1943 року); **Києва** (6 листопада 1943 року) під час Великої Вітчизняної війни.

відзначення у 2013 році 500-річчя міста Скалат Півволочиського району Тернопільської області);

180 років від часу утворення **«Руської трійці»** – літературно-угрупування, яке заснували та очолили Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич та Яків Головацький, що розпочало процеси культурного та національного відродження на західноукраїнських землях (Постанова Верховної Ради України від 5 жовтня 2011 року № 3818 «Про відзначення 180-річчя утворення «Руської трійці» та 175-річчя випуску альманаху «Русалка Дністрова»);

125 років від часу відкриття **Історичного музею України** в Києві;

100 років від дня заснування **Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського** (Указ Президента України від 26 жовтня 2012 року № 614 «Про відзначення 100-річчя Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського»);

70 років визволення **Запоріжжя** (14 жовтня 1943 року); **Дніпропетровська** (25 жовтня 1943 року); **Києва** (6 листопада 1943 року) під час Великої Вітчизняної війни.

У 2014 році виповнюється:

- 200 років від дня народження **Тараса Григоровича Шевченка**, великого українського поета, письменника, художника, громадського діяча, філософа, етнографа, історика (розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 березня 2011 року № 167 «Про затвердження плану заходів з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка та 150-річчя від дня його перепоховання»);

- 120-річчя від дня народження **Олександра Петровича Довженка**, видатного українського кінорежисера, письменника і публіциста, класика світового кінематографа (розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 березня 2013 року № 144 «Про затвердження плану заходів з підготовки та відзначення у 2014 році 120-річчя від дня народження Олександра Довженка»);

- 150-річчя від дня народження **Івана Сидоровича Їжакевича**, українського художника та графіка (проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про утворення Організаційного комітету з підготовки та відзначення у 2014 році 150-річчя від дня народження І.С. Їжакевича»);

- 80-річчя від дня народження **Леоніда Макаровича Кравчука**, першого Президента України (1991-1994 рр.) (проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про відзначення 80-річчя від дня народження Леоніда Кравчука»).

Також слід врахувати в планах роботи відзначення загальнодержавних свят України (наказ МОНмолодьспорту від 31.10.2011 № 1243).

Матеріали роботи серпневих конференцій рекомендуємо

ВПРОВАДЖЕННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Здоров'я дітей та молоді є найважливішою складовою розвитку суспільства і головною ланкою побудови могутньої, квітучої, незалежної, демократичної держави.

За останні роки в Україні зроблено значні кроки до створення умов для формування здоров'я людини через освіту. Законами України, державними національними програмами (закон України «Про загальну середню освіту», «Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті», Державна програма «Діти України» та ін.) визначено необхідність розв'язання найважливіших завдань сучасної освіти, спрямованих на здоровий інтелектуальний, соціальний, фізичний розвиток особистості.

Водночас, незважаючи на значну увагу держави, науковців, керівників освітніх закладів до питань здоров'я молодого покоління, ця проблема поки що не розв'язана належним чином. Так, частка здорових дітей в Україні, за різними даними, коливається від 4 до 10 %. Є тенденція збільшення серед дітей та учнів захворювань дидактогенної природи (спровокованих умовами навчального процесу).

У зв'язку з цим відбуваються глибокі й радикальні зміни змісту освіти України щодо формування цінностей здоров'я і здорового способу життя школярів. Замість системи навчання та виховання, яка лише орієнтує на формування певних фізичних і психічних якостей, життєво необхідних рухових чи комунікаційних умінь і навичок, має прийти система, що надає людині глибокі знання про свій організм та духовний потенціал, засоби цілеспрямованого впливу на збереження і зміцнення свого здоров'я, формує потребу в здоровому способі життя, постійному фізичному та духовному вдосконаленні.

Для забезпечення збереження здоров'я учнів у процесі навчання і виховання необхідно розв'язання комплексу завдань як матеріального, кадрового забезпечення, так і організаційно-змістового наповнення, змін як змісту освіти, так форм і методів її здійснення.

Найважливішим аспектом реалізації завдань збереження здоров'я є використання відповідних освітніх технологій, що базуються на гуманістичних принципах здоров'язбереження та спрямовані на формування духовних цінностей, життєвих пріоритетів, навичок, необхідних для розвитку, здоров'я, навчання, особистісної і професійної реалізації.

Педагогічним працівникам необхідно усвідомити свою роль у реалізації гуманістичної парадигми національної освіти, який притаманні: нове мислення, демократичний стиль діяльності, високий рівень громадської самосвідо-

Запровадження нового Державного освітнього стандарту, оновлення програм поставили перед національною освітою принципово важливі завдання щодо навчання і виховання молодого покоління, формування з дитинства духовних цінностей, життєвих пріоритетів, психологічних і соціальних компетентностей, необхідних для збереження та зміцнення здоров'я.

Ці завдання вирішуються шляхом широкого впровадження гуманістичних засад здоров'язбереження в усі складові діяльності освітніх закладів.

мості, правової культури, оволодіння новими, незвичними вміннями, що спрямовані на підвищення рівня їхньої самосвідомості.

Саме тому в сучасних умовах розбудови національної системи освіти взято курс на гуманізацію та гуманітаризацію навчання, на формування особистості школяра і його здоров'я як найвищих цінностей. Гуманізація освіти потребує якісного нового підходу до потреб дитини: оволодіння учнями системою гуманістичних цінностей, формування мотиваційної спрямованості молодого покоління на збереження та зміцнення здоров'я, вміння і навичок здорового способу життя і підготовки їх до життя в сучасному соціокультурному просторі.

Ці завдання зможе реалізувати вчитель, який відповідно до гуманістичної парадигми будуватиме навчання на принципах гуманізму, цілісності, відповідності природі, суб'єктивності, демократизму.

Для збереження і зміцнення здоров'я важливе значення мають такі освітні галузі, як фізична культура та основи здоров'я. Вони є системою наукових знань, умінь і життєвих навичок, необхідних для формування у дітей та учнівської молоді гуманістичного світогляду, життєвих пріоритетів, турботи за своє здоров'я і здоров'я інших як найвищої людської цінності, здорової поведінки, стійких мотивацій до здорового способу життя та безпечної життєдіяльності.

Гуманістичні принципи, що лежать в основі змісту освітніх галузей «Фізична культура» і «Основи здоров'я», спрямовані на формування духовних цінностей, життєвих пріоритетів, реалізацію освітніх, оздоровчих, виховних і розвиткових цілей навчання, мотиваційної спрямованості на ведення здорового способу життя, здоров'я, навчання, особистісної і професійної реалізації.

навичок, необхідних для розвитку, навчання, фізичного і психічного вдосконалення, професійної та особистої реалізації;

Для покращення системи роботи, спрямованої на поліпшення стану здоров'я дітей та молоді, виховання творчої та інноваційної особистості, застосовуючи передовий педагогічний досвід освітня області щодо збереження здоров'я в контексті впровадження гуманістичних принципів у виховання та навчання молодого покоління, враховуючи рекомендації Міністерства освіти і науки України, **рекомендуємо:**

Управлінням, відділам освіти:

► визначити збереження і зміцнення здоров'я дітей та учнівської молоді на гуманістичних принципах одним із пріоритетних напрямків розвитку сучасної освіти в регіоні;

► проаналізувати роботу педагогічних колективів області з виконанням завдань, визначених у державних документах, спрямованих на здоров'язбереження молодого покоління у 2012-2013 н. р. та сприяти подальшому їх виконанню у 2013-2014 н. р.;

► сприяти розбудові здоров'язберігаючої освіти на гуманістичних засадах збереження здоров'я, демократичних принципах управління, організації та проведення навчально-виховного процесу (протягом року);

► підпорядкувати всю оздоровчу і навчально-виховну діяльність завданню створення єдиного безпечного простору та вихованню культури здоров'я молодого покоління шляхом впровадження гуманістичних принципів здоров'язбереження, спрямованих на формування духовних цінностей, життєвих пріоритетів, навичок, необхідних для розвитку, здоров'я, навчання,

ня, особистої та професійної реалізації;

► забезпечити контроль за виконанням плану-графіку підвищення кваліфікації вчителів основ здоров'я, фізичної культури, основ медичних знань, вчителів початкових класів (за програмою предмета «Основи здоров'я», «Фізична культура»), курсів-тренінгів педагогів дошкільних навчальних закладів за проблемою «Формування позитивного ставлення до здорового способу життя»; педагогічних працівників середніх загальноосвітніх, професійно-технічних, позашкільних навчальних закладів за проблемою «Формування толерантного ставлення до ВІЛ-позитивних дітей в системі дошкільної та шкільної освіти» та вчителів-тренерів за превентивними проектами «Захисти себе від ВІЛ», «Я – мое здоров'я – мое життя», «Рівний – рівному», «Дорослішай на здоров'я».

► визначити чітку стратегію роботи і контролю щодо обов'язкового поширення і впровадження гуманістичних принципів здоров'язберігаючої освіти на основі розвитку життєвих навичок (ООЖН) у викладанні навчальних предметів «Фізична культура», «Основи здоров'я», при реалізації проектів: «Захисти себе від ВІЛ», «Я – мое здоров'я – мое життя», «Рівний – рівному», «Дорослішай на здоров'я».

► визначити чітку стратегію роботи і контролю щодо обов'язкового поширення і впровадження гуманістичних принципів здоров'язбереження в усі складові діяльності педагогічних колективів, реалізації превентивних програм, використання інноваційних педагогічних технологій і методик навчання, спеціальної підготовки кадрів для превентивної діяльності та шляхом вивчення і поширення передових досвідів як окремих педагогів, так і педагогічних колективів;

► контролювати впровадження в кожній школі факультативного курсу з профілактики ВІЛ-інфекції за програмою превентивного проекту «Захисти себе від ВІЛ» (наказ МОН України від 21.11.2012 № 1314), в рамках проекту «Рівний – рівному» за програмами: «Я – мое здоров'я – мое життя» для учнів 5-6-х класів та «Сприяння просвітницькій роботі

«Рівний – рівному» серед молоді України щодо здорового способу життя» для учнів 7-11-х класів (наказ МОН України від 12.08.2009 № 741);

► сприяти моніторинговому контролю звітності щодо впровадження програм формування здорового способу життя і профілактики ВІЛ-інфікування серед дітей та учнівської молоді через реалізацію превентивних програм проектів «Захисти себе від ВІЛ», «Я – мое здоров'я, мое – життя», «Рівний – рівному», за національним показником № 11 «Відсоток загальноосвітніх навчальних закладів, які мають підготовлених вчителів і протягом останнього навчального року забезпечили навчання учнів за програмами розвитку життєвих навичок щодо формування здорового способу життя і профілактики ВІЛ-інфекції»;

► орієнтувати педагогічні колективи шкіл культури здоров'я на участь в реалізації програми «Формування механізму трансформації регіональної системи освіти на основі принципів випереджаючої освіти для сталого розвитку»;

► сприяти поширенню передових досвідів роботи педагогічних колективів у питаннях збереження та зміцнення здоров'я молодого покоління через систему освіти шляхом впровадження гуманістичних принципів здоров'язбереження.

Навчальним закладам:

► здійснювати роботу зі збереженням і зміцненням здоров'я учасників навчально-виховного процесу відповідно до державних, обласних та регіональних документів про освіту (законів, постанов, проектів, програм, заходів) та шляхом впровадження гуманістичних принципів збереження здоров'я;

► створювати в навчальних закладах освітньо-гуманістичне середовище, сприятливе для здоров'я дітей та учнів, виховувати у них культуру здоров'я шляхом превентивного навчання та впровадження сучасних інноваційних здоров'язберігаючих педагогічних технологій;

► проводити інформаційно-просвітницькі заходи для пропагування здорового способу життя, морально-етичних і культурних цінностей, запобігання вживанню психоактивних речовин, раннім статевим стосункам та пов'язаним із цими явищами соціально-небезпечним хворобам (туберкульозу, ВІЛ/СНІДу, ІПСШ), протидії торгівлі людьми і жорстокому поводженню з дітьми. Залучати до цієї роботи представників міліції,

прокуратури, ДАІ, охорони здоров'я, громадських організацій, батьків;

► забезпечити формування у дітей та учнівської молоді мотиваційної спрямованості на ведення здорового способу життя шляхом використання інтерактивних методів (тренінгів) у викладанні навчальних предметів «Основи здоров'я 1-9 кл.», «Основи медичних знань» і при опрацюванні превентивних програм проектів «Захисти себе від ВІЛ», «Я – мое здоров'я – мое життя», «Рівний – рівному», «Дорослішай на здоров'я»;

► розширювати експеримент з упровадження в освітніх закладах олімпійської освіти дітей та учнівської молоді;

► активізувати роботу з навчання інноваційної технології «Освіта на основі розвитку життєвих навичок» (ООЖН) вчителів, які викладають фізичну культуру в 1-4-х кл., основи здоров'я 1-9-х кл., основи медичних знань, які будуть реалізовувати в навчальних закладах превентивні програми проектів «Захисти себе від ВІЛ», «Рівний – рівному», «Я – мое здоров'я – мое життя», «Дорослішай на здоров'я», «Чесна гра»;

► створити у кожному загальноосвітньому навчальному закладі тренінговий кабінет з основ здоров'я згідно з наказами: МОН від 01.06.2009 р. № 457 та ГУОН ОДА від 05.03.2008 р. № 196 для більш ефективного викладання предмета «Основи здоров'я»;

► у викладанні навчальних предметів «Фізична культура», «Основи здоров'я 1-9 кл.», «Основи медичних знань» використовувати тільки ті навчально-методичні матеріали, посібники, підручники, зошити, що мають відповідний гриф Міністерства освіти і науки України;

► активізувати роботу з підготовки вчителів початкових класів за програмою предмета «Основи здоров'я» на спеціальних курсах-тренінгах за інтерактивною педагогічною технологією ООЖН на базах загальноосвітніх навчальних закладів (війзні курси-тренінги);

► залипати вчителів до проведення науково-дослідної, експериментальної роботи щодо ефективності впливу державних і недержавних превентивних програм на формування корисних звичок, наявності здорового способу життя, безпечної поведінки, профілактики ризикованої поведінки серед неповнолітніх;

► вивчати, узагальнювати, демонструвати та впроваджувати педагогічні досвіди своїх колективів, окремих педагогів щодо впровадження гуманістичних принципів збереження здоров'я дітей та учнівської молоді шляхом активізації, методів і засобів проведення неперервної превентивної роботи з проблем: тютюнопаління, вживання алкоголічних, наркотичних речовин, поширення інфекцій, що передаються статевим шляхом (зокрема ВІЛ-інфекції).

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

Сучасному періоду розвитку України притаманна гуманістична філософія освіти і виховання. Нові моделі навчання – оновлені

парадигма, що формується у державі та найповніше відповідає сучасним соціально-економічним реаліям, національним і загальнолюдським цінностям.

Модернізація системи освіти сьогодні пов'язується, насамперед, із запровадженням в освітніх середовищах інноваційних концепцій, в основу яких покладені цілісні моделі навчально-виховного процесу, засновані на діяльнісній єдиноті методології та засобів її здійснення, тобто такі, які не лише на рівні ідей, а й на рівні інтерактивних технологій втілюють ідею гуманізації як до системи освіти в цілому, так і щодо конкретних аспектів навчально-виховного процесу.

Принципово нові концептуальні ідеї і положення щодо модернізації освіти потребують переорієнтації методичної роботи на пошук та розробку нових інноваційних шляхів розвитку регіональної системи освіти, формування в педагогічному середовищі нового педагогічного мислення на всіх рівнях освітянської діяльності.

Успішне розв'язання проблеми відбудеться лише за умови цілеспрямованого комплексного вирішення завдань із формування фізичної культури кожної особи, з раннього віку і впродовж всього життя.

Враховуючи завдання національного рівня, «Цільову комплексну програму розвитку фізичної культури і спорту в Дніпропетровській області до 2016 року», рекомендації Міністерства освіти і науки України, а також досвід роботи кращих вчителів та педагогічних колективів рекомендуємо:

Спеціалістам управління, відділів освіти з питань фізичної культури:

• проаналізувати стан реалізації в навчальних закладах комплексу державних і відповідних регіональних документів, спрямованих на поліпшення здоров'я дітей та учнівської молоді у 2012-2013 н. р.; окреслити завдання навчальних закладів на 2013-2014 н. р. щодо виконання завдань «Цільової соціальної комплексної програми розвитку фізичної культури і спорту в Дніпропетровській області до 2016 року»;

• контролювати дотримання санітарних норм, рухового режиму, кількості уроків та обсягів домашніх завдань, перевіртання учнів на свіжому повітрі; в загальноосвітніх навчальних закладах посилити контроль за впровадженням гуманістичних принципів збереження здоров'я при проведенні занять із фізичною культурою з дітьми дошкільного та шкільного віку;

• проводити розподіл учнів на підгрупи, починаючи з 5-го класу, за статтю, рівнем здоров'я, фізичної та функціональної підготовленості;

• ознайомити усіх відповідальних за проведення медико-педагогічного контролю з наказом МОЗ і МОН України від 20.07.2009 № 518/674 «Про забезпечення медико-педагогічного контролю за фізичним вихованням учнів у загальноосвітніх навчальних закла-

дах» (серпень); посилити контроль за організацією та проведенням відповідних заходів;

• створити умови для забезпечення фізіологічної норми тижневої рухової активності учнів обсягом 8-12 годин завдяки використанню усіх форм фізкультурно-оздоровчої, спортивно-масової роботи;

• ретельно контролювати питання кадрового забезпечення навчальних закладів висококваліфікованими спеціалістами, запровадження посад інструкторів з фізичної культури, інструкторів з плавання в дошкільних навчальних закладах;

• контролювати організацію і проведення фізкультурно-оздоровчої роботи з фізичної культури в початковій школі;

• для виконання навчальної програми з предмета «Фізична культура» в повному обсязі забезпечити навчальні заклади інвентарем та обладнанням згідно з вимогами Міністерства освіти і науки України;

• запровадити посади інструкторів з фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах та розвивати секційні форми організації фізичного виховання;

• організувати навчальний процес з фізичного виховання з учнями спеціальних медичних груп у позаурочний час;

• створити належні умови для проведення занять з фізичного виховання із школярами спеціальної медичної групи;

• забезпечити виконання запрограмованого МОН України загальнодержавного «Уроку плавання» для учнів навчальних закладів;

• розширити мережу навчальних закладів, де впроваджується олімпійська освіта;

• впроваджувати в навчальних закладах області методику «Fair Play – Чесна гра» – навчання життєвим навичкам і профілактиці ВІЛ через навчання гри у футбол;

• активізувати участь в організації і проведенні первого туру Всеукраїнського огляду-конкурсу на кращий стан фізичного виховання в навчальних закладах;

• для підвищення педагогічної майстерності активізувати роботу із зачлененням молодих вчителів фізичної культури до участі в першому, другому туру Всеукраїнського конкурсу на кращий інноваційний урок фізичної культури та урок фізичної культури з елементами футболу;

• сприяти підвищенню рівня олімпійської освіти серед молоді шляхом активізації участі учнів у Всеукраїнському конкурсі малюнків, літературних творів «Олімпійський рух – історія і сьогодення», вікторині «Знавець Олімпійського спорту» для виховання дітей та підлітків на гуманістичних ідеалах олімпізму, формування у них потреби здорового способу життя та зачленення до активних занять спортом і фізичною культурою.

Навчальним закладам:

• продовжити впровадження уроків фізичної культури з елементами футболу та інтегрованих уроків, використовуючи нові фізкультурно-оздоровчі системи і сучасні фітнес-технології;

• для підвищення рівня теоретико-методичної підготовки з фізичної культури створити умови для впровадження здоров'язберігаючих інтерактивних технологій на уроках фізичної культури; особливу увагу звернути на проведення уроків в системі початкової освіти;

• забезпечити підготовку вчителів, які викладають фізичну культуру в початковій школі, через проходження спецкурсу «Методика викладання фізичної культури в початковій школі» та курсів-тренінгів «Методика викладання фізичної культури в початковій школі» на основі розвитку життєвих навичок» в системі підвищення кваліфікації;

• використовувати в навчально-виховному процесі:

- методичні посібники для вчителів «Орієнтовні уроки фізичної культури в початкової школі з інтерактивними методами навчання (Москаленко Н.В., Лаврова Л.В., Савченко В.А., Гут Л.М.);
- зошити для учнів: «Спортивна абетка» (1 клас), «Разом з Фізкультуркіним» (2 клас), «Фізкультуркін в спортивній країні» (3 клас), «Спортивний клуб Фізкультуркіна» (4 клас), схвалених комісією з фізичної культури Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (лист від 16.05.2012 р. № Г-101) для використання в загальноосвітніх навчальних закладах;

– для основної і старшої школи – мультимедійні посібники;

- для підготовки та проведення ДПА з фізичної культури використовувати збірник завдань для державної підсумкової атестації з фізичної культури, рекомендовані МОН України;
- вивчати, узагальнювати, поширювати кращі педагогічні досвіди вчителів фізичної культури та досвіди роботи Дніпрорудзинська, Павлограда та Магдалинівського, Нікопольського, Новомосковського районів зі взаємодією та співпраці відділів освіти, профспілок із загальноосвітніми навчальними закладами щодо фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи з молоддю;

• проводити спільні засідання вчителів початкової школи та вчителів фізичної культури основної школи для наступності навчання, використання новітніх технологій та впровадження моніторингової системи;

- сприяти поширенню олімпійської освіти серед учнів;
- активізувати проведення олімпіади з фізичної культури для підвищення мотивації учнів.

Віра МОРОЗОВА, проректор з наукової роботи та інтелектуальної власності;

професор Лариса ЛАВРОВА, завідувач кафедри філософії і культури здоров'я;

<

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ

ЗА НОВИМ ДЕРЖАВНИМ СТАНДАРТОМ ПОЧАТКОВОЇ ЗАГАЛЬНОЇ ОСВІТИ.

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ В 2 КЛАСІ

Початкова ланка освіти – фундамент шкільного навчання, адже саме тут закладається основа для формування особистості майбутнього громадянина. Вона забезпечує становлення і різnobічний розвиток особистості дитини, цілеспрямовано виявляє її розвиток її здібності в різних видах діяльності, створює умови для повноцінного засвоєння базового рівня освіти і навчає читись.

Компетентність – це здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, отриманих завдяки навчанню. Компетентність є підсумковим результатом навчання, мета якого – формування і розвиток особистості учня, розкриття його здібностей і талантів.

Ключова компетентність передбачає низку загальних навчальних і пізнавальних умінь. Той учень вміє читатися, який сам визначає мету діяльності або приймає поставлену вчителем; виявляє зацікавленість у навчанні; докладає вольових зусиль; організовує свою працю для досягнення результату, знаходить потрібні знання, обирає способи для розв'язання задачі; виконує в певній послідовності сенсорні, розумові або практичні дії, прийоми, операції; усвідомлює свою діяльність і прагне її вдосконалити; має вміння і навички самоконтролю і самооцінки.

Ключові (метапредметні, універсальні) компетентності – загальнокультурна, соціально-комунікативна, інформативно-пізнавальна, саморегуляції, креативна – відображені у змісті всіх освітніх галузей початкової школи.

1. Ціннісно-смислова компетентність. Це компетентність у сфері світогляду, пов'язана з ціннісними орієнтирами учня, його вмінням бачити та розуміти навколошній світ, орієнтуватись у ньому, усвідомлювати свою роль і призначення, творчу спрямованість, уміти вибирати цільові та значенневі засади своїх дій і вчинків, ухвалювати рішення. Ця компетентність забезпечує механізм самовизначення учня в ситуаціях навчальної та іншої діяльності. Від неї залежать індивідуальна освітня траєкторія учня та програма його життєдіяльності в цілому.

2. Загальнокультурна компетентність. Коло питань, в яких учень має бути добре обізнаний, мати знання та широкий досвід діяльності: особливості національної та загальнолюдської культури, духовно-моральні основи життя людини й людства, окремих народів, культурологічні основи сімейних, соціальних, суспільних явищ і традицій, роль науки та релігії в житті людини, їхній вплив на світ, компетентності у сфері побуту, культури та дозвілля (наприклад, володіння ефективними способами організації вільного часу). Сюди також належить досвід осягнення учнем картини світу, що розширюється до культурологічного й загальнолюдського розуміння світу.

3. Навчально-пізнавальна компетентність. Це сукупність компетентностей учня у сфері самостійної пізнавальної діяльності, елементів логічної, методологічної, евристичної, загальнонавчальної

**Те, що я чую, я забиваю.
Те, що я бачу й чую, я трохи пам'ятаю.
Те, що я чую, бачу й обговорюю, я починаю розуміти.
Коли я чую, бачу, обговорюю й роблю, я набуваю знань і навичок.
Коли я передаю знання іншим, стаю майстром.**

Конфуцій

рення можливості компетентного вибору особою життєвого шляху, на саморозвиток особистості, то пріоритетними в оцінці ефективності виховання мають бути гуманітарні критерії благополуччя і розвитку дитини як особистості, що відповідає за наслідки вчинків.

Вирішення проблеми наступності передбачає створені умов для реалізації в освітньому процесі дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів одної, динамічної, перспективної системи творчого зростання дитини як особистості.

Забезпечення дієвості такої системи передбачає:

1. Налагодження взаємодії між дошкільним і загальноосвітнім навчальним закладом на засадах угоди про співпрацю, в якій визначається мета співпраці, права і обов'язки закладів. Угода укладається керівниками навчальних закладів щороку в серпні.

2. Обговорення, складання і затвердження річного плану спільної роботи між дошкільним і загальноосвітнім навчальним закладом.

Орієнтовна схема взаємодії між дошкільним і загальноосвітнім навчальним закладом: складання плану спільних заходів відповідно до завдань, що необхідно вирішити на тому чи іншому етапі роботи; проведення «круглих столів» за участю адміністрацій і методичних служб навчальних закладів, батьків майбутніх першокласників; затвердження спільного плану заходів на методичних об'єднаннях вчителів початкової школи і вихователів дошкільних навчальних закладів.

Основні напрямки методичної роботи із забезпеченням взаємодії: 1) взаємовідвідування відкритих занять у дошкільних навчальних закладах і уроків у початковій школі; 2) актикування педагогів дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів з питань всеобщого розвитку особистості дитини;

Інформаційно-комунікативна компетентність: уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, володіти й оперувати інформацією; уміння добувати, осмислювати, опрацювувати та використовувати інформацію з різних джерел, користуватися різноманітною довідковою літературою; уміння аргументувати й обстоювати свою думку; уміння здобувати нові знання на основі наявних; прагнення збагачувати словниковий запас; добре володіння усним і писемним мовленнями; уміння формулювати свою зору й доводити свою позицію; уміння адаптуватися в мовному середовищі; адекватне ставлення до критики.

Одне з важливих завдань у змісті нового стандарту початкової освіти – наступність між дошкільлям та початковою школою.

Актуальна проблема сьогодення – забезпечити наступність на державному рівні між дошкільними навчальними закладами і початковою школою, а також визначити форми роботи з дітьми, які не відповідають дошкільні заклади. Оскільки головним напрямом державної політики у сфері виховання є особистісно-орієнтований підхід до дитини, а освіта є процесом, що спрямований на розши-

Інформаційно-просвітницький аспект, або аспект педагогічної

діяльності, співставленої з реальними об'єктами, що пізнаються учнем. **Сюди належать знання й уміння, пов'язані з визначенням мети, пла-нуванням, генерацією ідей, аналі-зом, рефлексією, самооцінкою навчально-пізнавальної діяльності.**

Працюючи з об'єктами дослідження, учень набуває креативні навички продуктивної діяльності: набуває знань безпосередньо з реальності, володінням прийомами дій у нестандартних ситуаціях, евристичними методами вирішення проблем. У цій компетентності визначаються вимоги до відповідної функціональної грамотності: уміння відрізняти факти від вигадок, володіння вимірювальними навичками, використання імовірнісних, статистичних та інших методів пізнання.

4. Інформаційна компетен-тність. За допомогою реальних об'єктів (телевізор, магнітофон, телефон, факс, комп'ютер, принтер, модем, копір тощо) й інформаційних технологій (аудіо-, відеозапис, електронна пошта, ЗМІ, Інтернет) формуються вміння самостійно шукати, аналізувати та вибирати необхідну інформацію, організовувати, перетворювати, зберігати та передавати її. **Ця компетентність** забезпечує навички роботи з інформацією, що міститься в навчальних предметах та освітніх галузях, а також у навколошніму світі.

5. Комунікативна компетен-тність. Передбачає знання необхідних мов, способів взаємодії з оточенням та окремими людьми, навички роботи у групі, виконання різних соціальних ролей у колективі. Учень **може вміти представити себе, написати лист, анкету, заяву, формулювати питання, дискутувати тощо.** Для формування цієї компетентності в навчальному процесі має бути достатня кількість реальних об'єктів комунікації та способів роботи з ними для учня всіх рівнів навчання в рамках кожного предмета чи освітньої галузі.

6. Соціально-трудова компетен-тність передбачає володіння знаннями та досвідом у сфері громадянсько-суспільної діяльності (у ролі громадянина, спостерігача, виборця, представника тощо), у соціально-трудовій сфері (права споживача, покупця, клієнта, виробника), у сфері сімейних стосунків та обов'язків, у питаннях економіки та права, у галузі професійного самовизначення. До цієї компетенції належать, наприклад, уміння аналізувати ситуацію на ринку праці, діяти відповідно до особистої та суспільної вигоди, володіти етикою трудо-

значення державної та національної символіки; знання й дотримання прав та обов'язків учнів; активна участь у позашкільній та позакласній діяльності, свідоме ставлення до виконання доручень; за-своєнням морально-етичних норм і дотримання їх; уміння керувати своєю поведінкою й оцінювати свої та чужі вчинки.

Загальнокультурна компетен-тність: культура міжособистісних стосунків; толерантна поведінка; формування моральних якостей; ознайомлення з культурною спадщиною українського народу; ознайомлення з найважливішими досягненнями національної науки та культури, визначними подіями та постаттями історії України.

освіти, передбачає ознайомлення педагогів дошкільної та початкової освітою загальної середньої освіти зі специфікою наступності як педагогічного феномену, завданнями за безпечення наступності в навчанні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, шляхами її реалізації.

Державна підсумкова атестація в 4-х класах

Українська мова та література

Основна мета реформування мовної освіти полягає у впровадженні компетентнісного підходу до навчання мови, формування у молодших школярів комунікативної компетентності, що має чотири складові: мовну, мовленнєву, соціокультурну і діяльнісну. Їхній зміст викладено в чотирьох змістових лініях Державного стандарту початкової загальної освіти і базової навчальній програмі з української мови для 1-4-х класів.

Методичний аспект співробітництва між дошкільними закладами та початковою школою реалізується, з одного боку, у попередньому знайомстві вчителів зі своїми майбутніми учнями, а з іншого – у кураторстві вихователя над своїми колишніми вихованцями – першокласниками.

Методичний аспект передбачає ознайомлення освітян зі змістом, методами та формами навчально-виховної роботи в дошкільних навчальних закладах і початковій школі; 10) розроблення індивідуальних, колективних і нетрадиційних форм методичної роботи для підвищення рівня компетентності педагогів у забезпеченні наступності ігрових форм навчальної діяльності дошкільників і учнів початкових класів.

Робота з дітьми старшого дошкільного віку та учнями початкових класів передбачає:

- проведення екскурсій до загальноосвітнього навчального закладу;

- організацію спільніх виставок дитячих робіт, вернісажів, конкурсів тощо у дошкільному та загальноосвітньому навчальному закладі;

- відвідування театралізованих вистав, музеїв у дошкільному і загальноосвітньому навчальному закладі;

- відвідування дітьми старшого дошкільного віку святкової лінійки 1 вересня до Дня знань, свята «Проціання з Букварем» та інших заходів у загальноосвітньому навчальному закладі;

- спільну участь школярів і дошкільників у проектній діяльності тощо.

Робота з батьками передбачає:

- зустрічі вчителів початкової школи з батьками вихованців старших дошкільних груп на батьківських зборах;

- проведення Інтернет-зборів для батьків майбутніх першокласників;

- анкетування батьків майбутніх першокласників з питань підготовки дітей до школи;

- організацію роботи «педагогічної вітальні» для батьків вихованців старшого дошкільного віку з питань підготовки дітей до школи;

- організацію «днів відкритих дверей» для батьків у загальноосвітньому навчальному закладі;

- організацію роботи батьківських клубів та інших форм взаємодії.

Робота психологічної служби (за наявності посади практичного психолога) передбачає:

- єдиний медико-психологопедагогічний контроль за динамікою розвитку дітей;

- дослідження рівня готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі, аналіз процесу адаптації їх у ролі учнів 1 класу;

- застосування корекційно-розвиткових методів у роботі з дітьми старшого дошкільного і молодшого шкільного віку за наявності певних проблем.

Зміст конкретних дій (теми підряд, «круглих столів», семінарів-практикумів, спільніх методичних об'єднань тощо) має бути зазначено в річних планах роботи та планах спільної роботи дошкільного і загальноосвітнього навчального закладу.

Успішність взаємодії визначається низкою чинників, які створює педагогічно грамотно організоване навчально-виховне середовище, що відповідає психологічним і фізіологічним особливостям та фізичним можливостям дітей. Робота з організацією наступності має проводитися педагогічними колективами

спільно і системно. Тільки зацікавленість обох сторін і батьків вирішила проблеми наступності дошкільної та початкової освіти, зробить переход від дошкільного навчального закладу до початкової школи без болісним і успішним для дитини.

проведеної в 4 класах, з українською мовою та читання.

У Державній підсумковій атестації з українською мовою брали участь 26833 учні. На високому рівні виконали роботу 9330 учнів (35 %), на достатньому – 12148 (45 %), на середньому – 5247 (19,5 %), на початковому – 108 учнів (0,5 %).

Аналіз результатів виконання завдань закритого характеру свідчить, що 80 % учнів виконали їх без жодної помилки; 20 % учнів, які зробили помилки, не володіють знаннями з правопису: іменників в орудному відмінку, числівників у непрямій формі, дієслів з -ся, -сь, прикметників на -ський, -зький, -цький, не вміють визначати частини мови, мають малий лексичний запас.

Не виконали завдання № 5 відкритого характеру 34 % учнів. З теми «Речення» деякі учні не змогли встановити зв'язок слів у реченні, поставити розділові знаки, перебудувати речення, визначити його граматичну основу. Чимало помилок було зроблено при виконанні завдань з теми «Частини мови». Учні не завжди правильно вживають числівники, прикметники, займенники у непрямих формах.

При виконанні завдання на списування 42 % учнів зробили від 1 до 4 і більше помилок.

Помилки при виконанні завдань як відкритого, так і закритого харак-

теру свідчать про те, що вчителі мало уваги приділяють практичним аспектам: роботі над значенням слова і збільшенню словникового запасу учнів, збагаченню їхнього мовлення різними граматичними формами, розвитку вміння користуватися мовними засобами відповідно до норм літературної мови (орфоєпічних, лексичичних, граматичних); умінню аналізувати, оцінювати свою мовленну творчість, удосконалювати її.

Проблемним для учнів знову було завдання № 7 – творча робота. 16 % учнів взагалі не змогли побудувати текст; 38 % не використовують у творах виражальні засоби мови (порівняння, епітети, синоніми); 51 % зробили орфографічні помилки; 48 % учнів із них, що писали твір-міркування, не виконали завдання. Це свідчить про недостатню роботу вчителя над реалізацією вимог мовленнєвої змістової лінії.

Із 24941 учня, що писали ДПА з читання, 12121 (48 %) виконали роботу на високому рівні, 9826 учнів (39 %) – на достатньому, 2938 (12,8 %) – на середньому, 56 учнів (0,2 %) – на початковому рівні.

Високий рівень результатів ДПА свідчить про сумісну роботу вчителів початкової школи з реалізацією усіх змістових ліній предмета «Читання».

Рекомендації

Комунікативно спрямоване навчання української мови потребує урізноманітнення **форм організації навчальної діяльності**. При цьому перевага надається формам, які створюють таку мовленнєву ситуацію, коли кожний учень має змогу висловитися, виявити себе в комунікативному процесі. Найбільш цінними є індивідуальна навчальна діяльність, робота в парах, гру-

пах. Важливо, щоб використання тих чи інших методів, прийомів, форм навчання не було «даниною моді». Їх добір і використання слід підпорядковувати змісту і меті навчального предмета, враховуючи вікові особливості молодших школярів, їхні можливості та здібності.

Одним із факторів успішного впровадження компетентнісного підходу в навчанні української мови є готовність учителя до реалізації визначені мети.

Сучасний педагог має:

- успішно вирішувати свої життєві проблеми, виявляючи ініціативу, самостійність і відповідальність; усвідомлювати мету компетентнісно орієнтованого навчання; планувати урок із використанням усього розмаїття форм і методів навчальної діяльності і, насамперед, усіх видів самостійної роботи, діалогічних, евристичних і проблемних методів; пов'язувати навчальний матеріал з повсякденним життям та інтересами учнів; використовувати при обговоренні досвід школярів; демонструвати учням рольові моделі на прикладі реальних людей, літературних персонажів; оцінюючи навчальні досягнення школярів, брати до уваги не тільки продемонстровані знання і вміння, а насамперед, здатність застосовувати їх у навчальних і життєвих ситуаціях.

Математика

У Державній підсумковій атестації з математики взяли участь 27225 учнів 4-х класів загальноосвітніх навчальних закладів області. Из них 1322 учні не змогли почати виконувати завдання (5 %), найбільш складними були завдання № 6 і № 7 (відкриті тести).

На високому рівні роботу виконали 12033 учнів (43 %), на достатньому рівні – 8713 учнів (32 %), на середньому – 5655 учнів (21 %), на початковому рівні – 256 (0,7 %).

Загалом на високому та достатньому рівні роботи виконали 20746 учнів, 75 % від загальної кількості. Навчальна програма з математики за початкову школу засвоєна на достатньому рівні. Разом з тим, майже 25 % учнів лише на середньому та достатньому рівні опанували зміст початкової математичної освіти та закінчують початкову школу слабо підготовленими до сприйняття змісту математики старшої школи.

Якісний аналіз типових складнощів свідчить: тести закритого типу не виконали 40 % учнів; у завданні № 6 (приклади на обчислення абстрактних та іменованих чисел) помилки зробили 6175 учнів, при цьому розбіжність за районами становить від 9 до 50 %; завдання № 7 не виконали 8333 учні, що становить 31 % від загальної кількості; мають проблеми з розв'язанням елементарної сюжетної задачі 10216 учнів, що становить 37,5 %, при цьому 6129 учнів (23 %) повністю або частково неправильно розв'язали задачу, у 2808 учнівських роботах неправильно оформлені записи задачі (10 %), а в 1208 роботах розв'язання задачі виконано з порушенням інструкції для учнів. Якість виконання завдання № 8 – від 21 % (Дніпродзержинськ) до 70 % (Апостолівський, Криничанський, Нікопольський, Томаківський райони).

Незважаючи на високий кількісний показник, якість засвоєння навчального матеріалу з математики має бути проаналізована в навчальних закладах області, а питання якісного викладання по-

чаткового курсу математики – розглянуті на засіданнях шкільних і районних методичних об'єднаннях вчителів початкових класів.

До уваги керівників навчальних закладів, вчителів початкових класів

Робочі навчальні плани на 2013-2014 навчальний рік складаються: **для 1-2-х класів** – за Типовими навчальними планами початкової школи, затвердженими наказом МОНмолодьспорту України від 10.06.2011 № 572; **для 3-4-х класів** – за Типовими навчальними планами початкової школи, затвердженими наказом МОН України від 29.11.2005 № 682;

для спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов: 1-2 класи – за Типовими навчальними планами початкової школи, затвердженими наказом МОНмолодьспорту України від 10.06.2011 № 572 (додатки 4-5); 3-4 класи – за Типовим навчальним планом спеціалізованих шкіл цього типу, затвердженими наказом МОН України від 13.03.2006 № 182 чи Типовими навчальними планами початкової школи, затвердженими наказом МОН України від 29.11.2005 № 682.

Структура 2013-2014 н. р.

Відповідно до статті 16 Закону України «Про загальну середню освіту» 2013-2014 н. р. починається 1 вересня 2013 р. святом «День знань» і закінчується не пізніше 1 липня 2014 р.

Навчальні заняття організовуються за семестровою системою: I семестр – з 2 вересня по 27 (28 – для шкіл, які працюють за шестиденним робочим тижнем) грудня 2013 р., II семестр – із 13 січня по 30 (31) травня 2014 р.

**Методичні рекомендації
щодо організації
навчально-виховного процесу
у 2-х класах загальноосвітніх
навчальних закладів**

У 2-му класі за рішенням педагогічної ради навчальні досягнення учнів оцінюють в балах (окрім предметів «Основи здоров'я», «Фізична культура», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Мистецтво», «Сходинки до інформатики»). Оцінювання має бути вмотивованим. Важливо, щоб дитина не втратила стимулу до праці. За відмінні успіхи в навчанні учні 2-х класів можуть нагороджуватися похвальним листом «За високі досягнення у навчанні».

Навчальні досягнення учнів 2-х класів з предметів «Основи здоров'я», «Фізична культура», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Мистецтво», «Сходинки до інформатики» оцінюються вербально.

Особливу увагу вчитель має приділяти збереженню та зміцненню фізичного здоров'я другокласників, тому **навчальне навантаження в тижневому циклі слід розподіляти таким чином, щоб його найбільша інтенсивність припадала на вівторок і середу, в той час як четвер був би дещо полегшим днем.**

Вивчення нового матеріалу, контролі роботи найкраще проводити на II-IV уроках дня посеред тижня.

Для профілактики стомлюваності, порушення статури, зору учнів початкових класів на всіх уроках через кожні 15 хвилин потрібно проводити фізкультурні вправи для очей.

Тривалість уроків у загальноосвітніх навчальних закладах у других класах становить 40 хвилин.

Починаючи з 2-го класу, учні виконують домашні завдання, тому слід у розкладі занять не групувати в один день предмети, які вимагають значних затрат часу для виконання.

Обсяг навчального матеріалу **для домашніх робіт** орієнтовно має становити 1/4 обсягу, виконаного на уроці, витрати часу на їх виконання не може перевищувати 45 хв. На вихідні і святкові дні домашні завдання другокласникам задавати не рекомендується.

Не допускається оголошення домашнього завдання під час чи після дзвінка на перерву, після уроків, оскільки воно не фіксується дітьми належним чином; учні не мають змоги запитати і уточнити; учитель не встигає пояснити суть завдання.

Форми перевірки домашнього завдання можуть бути різними: фронтальною, індивідуальною, колективною, само-, взаємоперевіркою, творчою тощо.

Перевіряти домашні завдання необхідно систематично.

З таких предметів як основи здоров'я та фізична культура, трудове навчання, художня праця, мистецтво (музика, образотворче мистецтво), інформатика домашні завдання давати не бажано, окрім випадків, зазначених у підручниках (обговоріть з батьками тощо).

Контроль і відповідальність за перевантаження учнів домашніми завданнями покладається на заступника директора з навчально-виховної роботи загальноосвітнього навчального закладу.

Відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти у 2013-2014 н. р. другокласники почнуть вивчати **новий навчальний предмет «Сходинки до інформатики»**. Кожний урок з предмета проводиться із використанням комп'ютерів, тому клас ділиться на підгрупи так, щоб кожен учень мав індивідуальне робоче місце за комп'ютером, але не менше 8 учнів у підгрупі, відповідно до наказу Міністерства від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження

Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсируючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивчені окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 6 березня 2002 р. за № 229/6517.

Час роботи молодших школярів за комп'ютером на уроці не може сумарно перевищувати 15 хвилин. Весь інший час уроку вчитель знайомить учнів з теоретичним навчальним матеріалом. Теоретична частина уроку може проводитись у формі бесіди, гри, обговорення ситуацій або повторення і закріплення вивченого матеріалу.

Після роботи за комп'ютером необхідно зробити вправи для очей.

Курс «Сходинки до інформатики» викладається протягом 35 годин у другому класі (1 година на тиждень).

Наголошуємо, що відповідно до Галузевої угоди між Міністерством та ЦК Профспілки працівників освіти і науки України на 2011-2015 роки передавати уроки з окремих предметів у початкових класах іншим спеціалістам, наприклад, уроки іноземної мови, фізичної культури, образотворчого мистецтва, музики, основ здоров'я можна за умови об'єктивних причин та обов'язково письмово згоди учителів початкових класів, забезпечуючи при цьому оплату праці відповідно до положень Інструкції про порядок обчислення заробітної плати працівників освіти. (Лист МОН України від 30.05.13 № 1/9-383 «Про організацію навчально-виховного процесу в початкових класах загальноосвітніх навчальних закладів у 2013-2014 н. р.»).

Вивчення навчальних предметів у 1-4 класах загальноосвітніх навчальних закладів у 2013-2014 н. р. здійснюватиметься за підручниками та навчальними посібниками, що зазначені в основному та додатковому переліках навчальної літератури, рекомендованої для використання в початкових класах загальноосвітніх навчальних закладів у 2013-2014 н. р., які розміщені на офіційних веб-сайтах Міністерства www.mon.gov.ua та Інституту інноваційних технологій і змісту освіти www.iitso.gov.ua.

Оцінювання

Учні 3-4 класів початкової школи навчаються за програмами видавництва «Початкова школа», 2006. Оцінюються з усіх предметів інваріантно складової за Критеріями відповідно до наказу МОН-молодьспорту від 13.04.2011 № 323 «Про затвердження Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти» та за Типовими навчальними планами 2005 р. (Наказ МОН України від 29.11.2005 № 682).

У 2013-2014 н. р. навчальні досягнення учнів 1-4-х класів з предметів освітніх галузей «Здоров'я і фізична культура» («Основи здоров'я», «Фізична культура») та «Мистецтво» («Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Мистецтво») **мають оцінюватись вербально.**

Це стосується тих учнів початкової школи, які навчатимуться за новим Державним стандартом початкової загальної освіти; **новими програмами та підручниками.** (Відповідно до листа МОН України від 01.06.2012 № 1/9-426).

Ольга ВІНОГРАДОВА,
старший викладач, завідувач

відділу початкової освіти;

Людмила ПИСАРЄВА,

Катерина ШАХОВА,

старші викладачі кафедри

гуманітарної освіти

ДОППО. Методичні рекомендації

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

РОБОТА НАД ОБЛАСНИМ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИМ ПРОЕКТОМ

«КРЕАТИВНА ОСВІТА ДЛЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ»

НА ЧЕТВЕРТОМУ, «КОРИГУЮЧОМУ», ЕТАПІ у 2013-2014 н. р.

Головною метою проекту є розробка та апробація моделей креативної регіональної освіти, визначення основних показників творчої компетентності особистості, впровадження інноваційних технологій розвитку творчого потенціалу педагогів і дітей, удосконалення системи психолого-педагогічного супроводу особистості в системі креативної освіти.

Визначаючи завдання роботи на «коригуючу» етапі, педагогічні колективи мають здійснити:

1) аналіз та корекцію матеріалів попередньої діагностики (тестувань, анкетувань, опитувань, контрольних зразків) рівня розвитку креативності педагогів і дітей;

2) аналіз творчих досягнень, педагогічного досвіду з питань створення креативного освітнього середовища та впровадження освітніх технологій, спрямованих на становлення та розвиток інноваційної особистості.

Аналіз наукової літератури дає змогу визначити сутність педагогічного досвіду, форми його узагальнення та розповсюдження.

Видатний педагог К.Д. Ушинський зазначав, що педагогічний досвід – це не тільки певна кількість фактів виховання, пережитих педагогом, а, насамперед, те, що стало його думкою, правилом виховної діяльності. І тільки ця думка, ідея може передаватися іншим. Про важливість педагогічного досвіду писали: А.С. Макаренко та В.О. Сухомлинський, ця проблема висвітлювалася в роботах Ю.К. Бабанського, М.М. Скатіка, М.М. Поташника, Я.С. Турбовського, а в Україні – в працях М.Д. Ярмachenka, О.Я. Савченко, В.І. Бондаря, М.Ю. Красовицького та інших.

Педагогічний досвід – це не тільки певна кількість фактів виховання, пережитих педагогом, а, насамперед, те, що стало його думкою, правилом виховної діяльності. І тільки ця думка, ідея може передаватися іншим. Про важливість педагогічного досвіду писали: А.С. Макаренко та В.О. Сухомлинський, ця проблема висвітлювалася в роботах Ю.К. Бабанського, М.М. Скатіка, М.М. Поташника, Я.С. Турбовського, а в Україні – в працях М.Д. Ярмachenka, О.Я. Савченко, В.І. Бондаря, М.Ю. Красовицького та інших.

Педагогічний досвід, на думку цих дослідників, – це сукупність знань та умінь, набутих учителем у навчально-виховній роботі. Він формується у конкретній діяльності під впливом освітнього закладу, стилю діяльності педагогічного колективу, системи методичної роботи, особистих якостей педагога.

Оцінюючи матеріали досвіду, доцільно використовувати науково обґрунтовані критерії: стабільність, збалансованість, комплексність результатів, раціональність витрат часу, зусиль, засобів, відповідність реальним можливостям переважної більшості педагогів і матеріальної бази.

Для педагогів, які працюють в інноваційному режимі, важливе

Передовий педагогічний досвід – навчально-виховна, організаційно-педагогічна діяльність.

Залежно від змісту і конкретних результатів викоремлюють такі види:

– **дослідницький педагогічний досвід** (отримання оригінальних даних, нерідко – відкриттів завдяки використанню пошуку);

– **раціоналізаторський педагогічний досвід** (вдосконалення практики навчання і виховання на основі використання творчих ідей).

Найчастіше новаторський педагогічний досвід є результатом творчого пошуку, реалізації оригінальних, змістовних педагогічних ідей.

Залежно від того, хто є автором чи носієм досвіду (окрім педагога, група вчителів або вихователів, методичне об'єднання працівників освітніх закладів району, міста, області тощо), його визнають як **колективний, груповий або індивідуальний.**

На четвертому етапі реалізації науково-методичного проекту важливо створити картотеку крашного досвіду, яка може мати наступну форму:

- 1) прізвище, ім'я, по батькові вчителя;
- 2) освіта;
- 3) звання, нагороди;
- 4) посада;
- 5) педагогічний стаж;
- 6) адреса досвіду;
- 7) тема;
- 8) анотація;
- 9) кому адресований;
- 10) ким вивчався.

Така картотека може бути розміщена у методичному кабінеті, на сайті закладу або методичного об'єднання. Це даст змогу систематизувати й поширити інформацію про досягнення педагогічних колективів, окремих педагогів та організувати обмін досвідом.

Найкращі матеріали мають бути опубліковані у педагогічних виданнях різних рівнів.

Любов ТАРАБАСОВА,
старший викладач кафедри
корекційної педагогіки;

Валентина КУПРІЄНКО,
завідувач навчально-методичним
відділом дошкільної освіти

кафедри педагогіки та психології;

Людмила КЛІМОВА,
Наталя МІХІНА, методисти відділу

ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКИ ТА АСТРОНОМІЇ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Основними вектор-напрямками у процесі викладання є:

- використання напрацювань педагогів-новаторів;
- упровадження ІКТ;
- розвиток інноваційної особистості завдяки використанню новітніх педагогічних технологій;
- енергозберігаючий та екологічний аспекти викладання предметів природничо-математичного циклу.

Викладання фізики

У Державному стандарті базової та повної загальної середньої освіти в освітній галузі «*Природознавство*» зазначено, що фізика та астрономія є базовими компонентами природничо-наукової освіти. Навчання фізики та астрономії в сучасній школі є основою для формування в учнів сучасного наукового світогляду, усвідомлення значення основних фізичних та астрономічних понять і законів для задоволення практичних потреб суспільства та створення новітніх технологій, розвитку інтелектуальних здібностей і пізнавальних інтересів школярів.

Курс фізики основної школи продовжує формування, уточнення і розвиток фундаментальних природничих понять, вивчених у пропедевтичному курсі природознавства. Фізика в основній школі вивчається на рівні ознайомлення з фізичними явищами, поняттями і законами, які дають змогу пояснити перебіг найбільш поширених процесів у наявоклишньому світі, ознайомити учнів з фізичними основами сучасного виробництва, техніки і технологій.

Оволодіння навичками експериментальної діяльності в основній школі спрямоване на використання набутих знань у практичній діяльності, формування пізнявальних інтересів, розвиток творчих здібностей учнів, зацікавленості до вибору майбутньої професії, пов'язаної з фізикою.

Для урахування життєвих та пізнавальних потреб учнів навчання в старшій школі відбувається на засадах профільної освіти.

Навчання фізики здійснюється відповідно до змісту, який закладено в навчальних програмах трьох рівнів: рівні стандарту, академічному та профільному.

Зміст навчальної програми рівня стандарту передбачає вивчення фізики як елемента загальнолюдської культури, формування світоглядніх уявлень. На академічному рівні застосовується основи системних фізичних знань, достатніх для продовження навчання за напрямками, де потрібна відповідна фахова підготовка. Навчання фізики на профільному рівні формує в учнів фундаментальні знання і навички, пов'язані з обранням професії у галузях науки, техніки і технологій, які будуть основою успішного навчання у вищих навчальних закладах.

Незважаючи на те, що програма рівня профільного навчання значно перевищує за обсягом навчальних годин програму академічного рівня, її зміст спрямований головним чином на поглиблена знань, а не на їх розширення. Структура курсу фізики цих рівнів є ідентичною, проте вона відрізняється від програми рівня стандарту. Це зумовлено тим, що завдання академічної та профільної програм за суттю близькі й мають прагматичний характер, на відміну від програми рівня стандарту, яка є світоглядною.

Передбачено поетапне збільшення кількості лабораторних робіт у навчальних програмах різних рівнів. Okрім того, у програмах академічного та профільного рівнів чимало годин використовується для виконання робіт фізичного практикуму.

Для здійснення профільного навчання з фізики належна увага має приділятися удосконаленню методів

Жити потрібно у згоді з природою, і це же саме, що жити у згоді з доброочесністю.

**Зенон Китайський,
грецький філософ (III ст. до н.е.)**

навчання, впровадженню проблемних, пошуково-дослідницьких, інтерактивних та інших технологій, що є актуальними в системі освіти.

Фізика та астрономія є базовими компонентами природничо-наукової освіти.

В основній школі (7-9 кл.) вивчається завершений базовий курс фізики, який закладає основи фізичних знань. Навчання відбувається за програмою «Фізика. Астрономія». (Київ – Ірпінь, 2005). **У 8-9-х класах з поглибленим вивченням фізики викладання** здійснюватиметься відповідно до «Збірника навчальних програм для загальноосвітніх закладів з поглибленим вивченням предметів природничо-математичного та технологічного циклу» (Київ: Вікторія, 2009).

Розподіл кількості годин: 7 клас – 1 година на тиждень, 8, 9 класи – 2 год., 8, 9 класи (поглиблена навчання) – 4 год.

Оскільки в 7-му класі на вивчення фізики відводиться 35 годин на рік, то розклад занять може складатися за двома варіантами: по 1 годині на тиждень протягом навчального року або по 2 години на тиждень протягом одного семестру. Другий варіант є більш привабливим, оскільки підвищується ефективність уроків фізики.

В основній школі допрофільна підготовка здійснюється за рахунок варіативної складової навчального плану через упровадження курсів за вибором, факультативних курсів та індивідуальних занять.

Навчання фізики в основній і старшій школі є різним за глибиною та обсягом вивчення фізичних теорій і застосування отриманих знань для розв'язку теоретичних та експериментальних завдань.

У старшій школі вивчення фізики відбувається залежно від обраного профілю навчання: на рівні стандарта, застосовується основи системних фізичних знань, достатніх для продовження навчання за напрямками, де потрібна відповідна фахова підготовка.

Розподіл кількості годин в 10, 11-х класах: рівень стандарту – 2 години на тиждень, академічний рівень – 3 год., профільний – 6 год.

Структура курсу фізики цих рівнів є майже ідентичною. Зміст усіх програм побудовано за принципом доповнення. Для цього в тексті змісту навчальних тем використано різні шрифти: напівжирним шрифтом позначене зміст програми рівня стандарту, звичайним – доповнення для академічного рівня, курсивом – доповнення для рівня профільного навчання.

Звертаємо увагу, що деякі питання програм, наприклад «Скалярні і векторні величини», «Графіки функцій та правила їх побудови», лабораторна робота «Дослідження руху тіла по колу» тощо наведено в дужках. На розсуд учителя ці питання можуть бути запропоновані для оглядового або самостійного опрацювання та домашнього виконання.

Навчальні заклади можуть збільшувати кількість годин на опанування змісту обраної програми за рахунок варіативної складової навчального плану. Навчальну програму для 8-9-х класів із поглибленим вивченням фізики, що передбачає вивчення предмета по 4 години на тиждень, можна використовувати у загально-

навчання у кабінетах природничо-математичного напряму загальноосвітніх навчальних закладів» (лист МОНМОЛОДЬСПОРТУ від 1.02.2012 № 1/9-72, наказ МНС від 17.07.2012 № 992). В інструктивно-методичних матеріалах також вміщено зразок журналу реєстрації первинного, позапланового, цільового інструктажів з безпеки життєдіяльності учнів та орієнтовні «Паспорт кабінету» і «Акт дозволу на проведення заняття у кабінеті».

У процесі викладання фізики можна використовувати матеріали, які містяться на таких сайтах:

– офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту <http://www.mon.gov.ua>;

– офіційний веб-сайт Інституту інноваційних технологій і змісту освіти <http://www.iitzo.gov.ua>;

– <http://metodportal.net>;

– <http://fizika.net.ua>;

– <http://sites.google.com/site/physd>;

– <http://didaktor.ru/virtuaknuelaboratori>.

Викладання астрономії

Астрономія вивчається в 11 класі за однією з двох програм: програмою, що об'єднує академічний рівень та рівень стандарту (17 год.), або за програмою для профільного рівня (35 год.).

Астрономічні Інтернет-ресурси, обсерваторії, інститути:

Головна астрономічна обсерваторія НАН України – <http://www.mao.kiev.ua>

Астрономічна обсерваторія Кийського університету – <http://www.observ.univ.kiev.ua>

Миколаївська астрономічна обсерваторія – <http://www.nao.nikolaev.ua>

Радіоастрономічний інститут НАН України – <http://rian.kharkov.ua/index.php/uk>

Українська астрономічна асоціація – <http://www.ukrastro.org.ua/uaa>

Каталоги, пошукові системи:

Астронет – <http://www.astro.net.ru>;

Астрономічний портал Star Lab – <http://www.starlab.ru>;

Путівник астронома Інтернетом – <http://www.chat.ru/~samod/>.

Планування роботи

Тематику робіт **фізичного практикуму** можна включати до переліку експериментальних завдань, які проводяться протягом вивчення теми. Кількість робіт, яка добирається та оцінюється, визначає вчитель залежно від тривалості роботи та її складності.

Кількість годин, передбачених для вивчення тем або розділів, є орієнтовною і може бути зміненою вчителем. Враховуючи рівень підготовки школярів, їхні інтереси і нахили, профіль школи, вчитель може запропонувати свою логіку вивчення матеріалу з методичним обґрунтуванням доцільності внесених змін.

Календарно-тематичне планування начального матеріалу вчителі можуть здійснювати безпосередньо в текстах робочих навчальних програм або роздрукувати їх на окремих аркушах.

Розробка поурочних планів проведення навчальних занять є компетенцією педагога, який визначає їхню структуру і форму.

При навчанні фізики одним із важливих видів навчальної діяльності є **фізичний експеримент**. Оскільки матеріальна база фізичних кабінетів не завжди може забезпечити виконання всіх лабораторних робіт і робіт фізичного практикуму, вчитель може замінювати деякі з них рівноцінними, пропонувати свою проблематику робіт. Декілька короткотривалих робіт можна об'єднати в межах однієї тематики. Дозволяється проведення експериментальних досліджень на наявному у фізичному кабінеті обладнанні за запропонованою вчителем інструкцією. В експериментальних роботах можуть використовуватися саморобні пристрії (зокрема матері-

али та речі ужиткового спрямування) за умови дотримання правил безпеки. Під час проведення нестандартних експериментальних робіт учитель має враховувати рівень володіння учнями теоретичним матеріалом.

Вимоги щодо проведення, оформлення та оцінювання лабораторних робіт і робіт фізичного практикуму, здійснення інструктажів із безпеки життедіяльності учнів та орієнтовні «Паспорт кабінету» і «Акт дозволу на проведення заняття у кабінеті».

У процесі викладання фізики можна використовувати матеріали, які містяться на таких сайтах:

– офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту <http://www.mon.gov.ua>;

– офіційний веб-сайт Інституту інноваційних технологій і змісту освіти <http://www.iitzo.gov.ua>;

– <http://metodportal.net>;

– <http://fizika.net.ua>;

– <http://sites.google.com/site/physd>;

– <http://didaktor.ru/virtuaknuelaboratori>.

7 клас – 4 тематичних / 6 лабораторних робіт.

8, 9 класи – 6 / 8.

8 класи з поглибленим навчанням фізики – 8 / 10.

9 класи з поглибленим нав

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО КОМПЕТЕНТНОГО ВЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ

Потреби держави і суспільства обумовлюють завдання галузі на сучасному етапі:

- розширення доступності освіти;
- підвищення її якості;
- підвищення ефективності освіти.

Традиційні організаційні, дидактичні, психологічні підходи до післядипломної освіти сьогодні вже не задоволяють ні тих, хто навчається, ні тих, хто навчає.

Раніше вчителі традиційно орієнтували на оволодіння методиками роботи із запам'ятовуванням учнями певних алгоритмів дій, а не на організацію пошуко-вої роботи, розвиток самостійності мислення, формування відповідних компетенцій. Головною метою навчального процесу була передача знань, умінь і навичок. Все це гальмувало роз-

виток педагога як творчої особистості, що здатна самостійно мислити і вирішувати. Результати багатьох міжнародних досліджень якості шкільної освіти за- свідчують невміння українських школярів використовувати набуті знання та вміння у реальних життєвих ситуаціях.

Таким чином, актуальне завдання післядипломної освіти – допомогти учителям самостійно оволодіти суттю та змістом методологічних принципів сучасної науки, фундаментальними законами пізнання та мислення, перевірити від сумарної технології навчання до розвиткової.

Ідея гуманізації та гуманітаризації визначають розвиток освітньої галузі кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст. Головною дійовою особою навчального процесу стає особистість учня.

Мистецтво навчання полягає не в умінні повідомляти, а в умінні збуджувати, розбурхувати, оживляти.

А. Дістервег

Перспективи розвитку післядипломної педагогічної освіти, як і будь-якої освітньої системи, визначаються, по-перше, необхідністю оновлення цього типу освіти, а по-друге, готовністю самої системи до оновлення.

• Г.П. Бевза «Методика викладання математики» (автор посібника формулює нові вимоги до особистості вчителя, серед яких головною є вміння організовувати свою педагогічну діяльність – керування самостійним навчанням учнів).

ДОІППО постійно працює над підвищеннем інформаційної компетентності педагогів. Застосовуючи метод проектів, вчителі математики створюють курсові проекти, що містять практичні напрацювання педагога з даної тематики.

Таким чином, цей аспект роботи з учителем під час курсової перепідготовки сприяє якісному засвоєнню методичних положень розвиткового навчання, допомагає упровадженню їх у педагогічну практику.

форзації з довідковим матеріалом. Зміст підручника та апарат організації його засвоєння спрямовані на творчий розвиток учнів. Підручник забезпечує організацію їхньої самостійної роботи. Цьому сприяють як спеціальна побудова навчальних текстів, наявність рекомендацій і порад, так і контрольні запитання після кожного параграфа та запитання й тестові завдання після кожного розділу. Відповідаючи на запитання і виконуючи тести, учень може узагальнити і систематизувати знання, навички й уміння, навчитися самостійно працювати з підручником.

• **Підручник «Математика 5 клас» (авт. Мерзляк А.Г., Полонський В.Б., Якір М.С.)**

Зважаючи на вікові особливості сприйняття учнів 5 класів, на потребу почати викладання систематичного курсу математики і на формування в учнів формально-логічного підходу до математичних знань, автори обрали вдале поєднання наочно-образних засад формально-логічного підходу до курсу. Значну увагу приділено вирішенню одного із головних завдань сучасної масової школи – формуванню навичок практичного застосування знань. Теоретичний матеріал викладається з посиланням на спостереження і практичний досвід учнів, а формуловання значної частини задач має практичну спрямованість. Усе це спрямовано на формування в учнів розуміння ролі математики в сучасному житті, інтересу до предмету, алгоритмічного мислення, а також інтерпретацію математичного інструментарію.

Кращому засвоєнню знань сприяє різноманітність дидактичного матеріалу та форм його подання, зокрема, рубрики «Усні вправи», «Завдання для повторення», вправи для самоконтролю в тестовій формі тощо.

• **Підручник «Математика 5 клас» (авт. Тарасенкова Н.А., Богатирьова І.М., Бочко О.П., Коломієць О.М., Сердюк З.О.)**

Однією з особливостей підручника є доступність навчальних текстів, що дає змогу опрацьовувати їх самостійно. Навчальний матеріал спирається на наочність і життєвий досвід учнів. У кожному параграфі є поради у вигляді рекомендацій, які діяють у тій чи іншій навчальній ситуації. Значну увагу приділено систематизації навчального матеріалу у вигляді таблиць або схем, що покращує застосування його при розв'язуванні задач, полегшує зорове сприйняття тексту. На початку і наприкінці підручника –

ГОТУЄМОСЬ ДО НОВОГО НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

Завдання на 2013–2014 н. р.

• Забезпечення якісного викладання математики у навчальних закладах області в умовах переходу на Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти.

• Орієнтація управлінських і педагогічних кадрів на нові стандарти діяльності в сучасних умовах, зміна стилю традиційного педагогічного мислення.

• Підвищення ефективності використання методичних ресурсів, рівний доступ до них усіх суб'єктів науково-методичної діяльності.

• Залучення вчителів до дослідницької діяльності на основі вивчення, адаптованих і апробованих методик і технологій.

• Упровадження мережевої організації методичної роботи шляхом цілеспрямованого залучення освітніх, інформаційних, методичних, інноваційних, кадрових і консультаційних ресурсів.

Робочі навчальні плани на 2013–2014 навчальний рік складаються:

• для 5-х класів – за Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів ІІ ступеня, затвердженими наказом МОН Молодіжності України від 03.04.2012 № 409, зі змінами, внесеними наказом МОН України від 17.05.2013 № 551;

• для 6-9-х класів – за Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів, затвердженими наказом МОН України від 23.02.2004 № 132, зі змінами, внесеними наказом МОН України від 05.02.2009 № 66;

• для 10-11-х класів – за Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів ІІІ ступеня, затвердженими наказом МОН України від 27.08.2010 № 834.

для спецалізованих шкіл, гімназій, ліцеїв, колегіумів, класів із поглибленим вивченням окремих предметів: 5 клас – за Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів ІІ ступеня, затвердженими наказом МОН молодіжності України від 3.04.2012 № 409, зі змінами, внесеними наказом МОН України від 17.05.2013 № 551 (додаток 8); 6-9 класи – за Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних

закладів, затвердженими наказом МОН України від 23.02.2004 № 132, зі змінами, внесеними наказом МОН України від 5.02.2009 № 66; 10-11 класи – за Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів ІІІ ступеня, затвердженими наказом МОН України від 27.08.2010 № 834;

• для 8-9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів із поглибленим вивченням окремих предметів – за Типовими навчальними планами, затвердженими наказом МОН Молодіжності України від 23.05.2012 № 616;

• для 5-х класів загальноосвітніх навчальних закладів із поглибленим вивченням окремих предметів – за Типовими навчальними планами, затвердженими наказом МОН Молодіжності України від 24.04.2013 № 1/9-368 «Про організацію навчально-виховного процесу у 5-х класах загальноосвітніх навчальних закладів і вивчення базових дисциплін в основній школі».

• Згідно з Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів, затвердженими наказом Міністерства від 3.04.2012 № 409, на вивчення математики у 5 класі відводиться 4 години на тиждень.

• В основу змісту й організації процесу навчання математики в 5 класі покладено *компетентнісний підхід*, відповідно до якого підсумковим результатом вивчення предмета є формування відповідних компетентностей учнів. Їх описані в програмі у розділі «Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів».

Курс математики 5 класу передбачає:

• розвиток, збагачення і поглиблення знань учнів про числа і дії з ними, числові й літерні вирази, величини та вимірювання їх, рівняння, числові нерівності, а також уявлень про окремі геометричні фігури на площині у просторі;

• понятійний апарат, обчислювальні алгоритми, графічні уміння і навички, які формуються на цьому етапі вивчення курсу, є тим підґрунтим, що забезпечує успішне вивчення в наступних класах алгебри і геометрії, а також інших навчальних предметів, де застосовуються математичні знання.

Основу курсу становлять:

• розвиток поняття числа та формування міцних обчислювальних і графічних навичок;

• вивчення відсотків у 5 класі передбачає розв'язування задач на знаходження відсотка від числа та числа за його відсотком (третій тип задач на відсотки – знаходження відсоткового відношення двох чисел – вивчатиметься в 6 класі);

• важливе значення для підготовки учнів до систематичного вивчення алгебри, геометрії та інших предметів мають початкові знання про метод координат, які отримують учні 5 класу, зображення чисел на координатному промені, знаходження відстані між двома точками за їх координатами на координатному промені;

• навчальний матеріал щодо вирізів, величин, рівнянь і нерівностей, геометричних фігур має переважно пропедевтичний характер;

• вводяться елементи комбінаторики, учні набувають уміння розв'язувати найпростіші комбінаторні задачі шляхом розгляду можливих варіантів.

Текстові задачі

Важливе місце у вивчені курсу посидають текстові задачі, основними функціями яких є розвиток логічного мислення учнів та ілюстрація практичного застосування математичних знань. Учні також вчаться використовувати математичні моделі. Розв'язування таких задач супроводжує вивчення всіх тем, передбачених програмою.

Зміст геометричного матеріалу включає початкові знання про планіметричні (відрізок, промінь, пряма, кут, трикутник, прямокутник) і стереометричні (прямокутний паралелепіпед, куб, піраміда) фігури.

Основа інтеграції геометричного матеріалу з арифметичним і алгебрачним – числові характеристики (довжина, площа, об'єм) геометричних фігур.

Узагальнюються знання учнів про одиниці вимірювання довжини, площи, об'єму і формуються наочність і життєвий досвід учнів. У кожному параграфі є поради у вигляді рекомендацій, які діяють у тій чи іншій навчальній ситуації. Значну увагу приділено систематизації навчального матеріалу у вигляді таблиць або схем, що покращує застосування його при розв'язуванні задач, полегшує зорове сприйняття тексту.

Підручники

За результатами Всеукраїнського конкурсу рукописів підручників для учнів 5-9 класів загальноосвітніх

з

навчальних закладів, переможцями визнано 3 підручника з математики: «Математика. 5 клас» (автори: Мерзляк А.Г., Полонський В.Б., Якір М.С.), «Математика. 5 клас» (автори: Тарасенкова Н.А., Богатирьова І.М., Бочко О.П., Коломієць О.М., Сердюк З.О.), «Математика. 5 клас» (автор Істер О.С.).

Підручник має два розділи, назви й зміст яких відповідають програмі. Кожен з них починається короткою мотивацією вивчення. Розділи складаються із 45 параграфів. Підручник, на нашу думку, допомагає не тільки засвоїти програму з математики для 5-го класу, а й сприятиме розвитку мислення, творчих здібностей учнів, інтересу до навчання. Лаконічні і водночас повні пояснення теоретичного матеріалу проілюстровані необхідною кількістю прикладів і задач.

У підручнику близько 1750 вправ, які диференційовано за 4 рівнями складності; виділено вправи підвищеної складності та задачі рубрики «Цікаві задачі для учнів не ледачих». У більшості параграфів кількість вправ подана з деяким запасом. Це допоможе вчителеві вибират

РЕГІОНАЛЬНА МАТЕМАТИЧНА ОСВІТА. НАПРЯМИ ПОДОЛАННЯ КРИЗИ

«Чи потрібна школі математика?» – ще десять років тому з болем запитував видатний російський математик В.І. Арнольд. На жаль, переважна більшість суспільства перестає розуміти необхідність вивчення основ математики і, взагалі, заперечує важливість математичної науки. Причин цього багато, але одна з них очевидна: система математичної освіти працює не так, як треба. Тому сьогодні, напередодні нового навчального року автори цієї статті хотіли б поговорити про проблеми в системі регіональної математичної освіти та шляхи їх подолання, розуміючи, що такі ж проблеми існують і в інших областях країни. Вирішення багатьох проблем можливе лише на національному рівні, але ми виходимо з аксіоми, що кожен на своєму місці має робити те, що може, те, що підказують йому професійний обов'язок, гідність та честь педагога.

Дніпропетровщина є чим пишатися в галузі математичної освіти, є яскраві досягнення: перемоги на учнівських математичних олімпіадах, конкурсах дослідницьких робіт, студентських міжнародних олімпіадах, конкурсах молодих вчених; гідно представлена наша область на конкурсах «Вчитель року», тут працюють відомі в Україні та за її межами педагоги-новатори. Проте існує чимало реальних проблем математичної освіти регіону. Для їх вирішення пропонується кілька региональних програм, спрямованих на реалізацію та розширення Державної цільової соціальної програми підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти. Необхідно структурувати основні напрями підвищення якості математичної освіти, виділивши окремі програми.

Пропонуємо впровадити на регіональному рівні такі програми: «Математична грамотність», «Учитель математики», «Обрій математичної науки», «Математично обдаровані учні», «Сучасні засоби навчання», «Наступність». Детальніше опишемо лише дві, на нашу думку, найважливіші програми.

I. Програма «Математична грамотність». Скажімо відверто: скільки випускників вашої школи насправді знають таблицю множення, можуть вільно додавати та множити звичайні та десяткові дроби, аналізувати графіки залежностей, розв'язувати прості задачі на відсотки, розв'язувати хоча б лінійні рівняння. Не йдеться вже про доведення простих математичних фактів. А ці навички складають математичну грамотність – те, чим має володіти кожна цивілізована людина. Чи забезпечує система освіти сьогодні стовідсоткову математичну грамотність? На жаль, ні. Деякі надто емоційні люди (їдеться про викладачів вищів) характеризують уміння випускників шкіл одним словом – «катастрофа». Сьогодні ми не можемо оцінити масштаби розповсюдження цієї «катастрофи», бо реальні дослідження стану математичної грамотності не проводяться. Едине, на що можна спиратися – це офіційні результати зовнішніх незалежних оцінювань. Аналізуємо дані ЗНО з математики за попередні роки, бачимо, що Дніпропетровщина не посідає лідерські позиції. Дослідження питань наступності «Школа – ВНЗ» свідчить, що навчання абітурієнта в університеті на будь-якій математичній, технічній або економічній спеціальності стає проблемним, якщо на ЗНО він отримав оцінку нижчу за 180 балів. Але для випускників нашої області такі оцінки є переважними.

Окрім розмова про майже стовідсоткове невміння учнів доводити твердження. Вміння доводити, обґрунтовувати математичні твердження є обов'язковими вимогами до знань та вмінь учнів, що передбачені програмами з математики. Навчання математиці без доведень – це навчання не математиці, а якісні інші дисципліни, яку можна назвати так: «Беззмістовне маніпулювання з символами». Може вона й має право на існування, але це не математика.

Кричущим є стан з обчислювальними навичками учнів, як з елементарними, так і з тими, що передбачають використання комп'ютерних технологій. Незважаючи на постійні декларації про практичне спрямування математики, наші учні недостатньо володіють навичками застосування математики в реальних ситуаціях, створенні та аналізу найпростіших математичних моделей.

Програма «Математична грамотність» має забезпечити навчання математики так, щоб кожен учень володів базовими знаннями та вміннями з математики, засвоїв навчальний матеріал на рівні стандарта.

Пропонується в межах цієї програми наступне (деякі заходи вже почалися реалізовуватися).

1. Провести широкомасштабні моніторингові дослідження для отримання реальної інформації про стан засвоєння учнями різних вікових категорій (5-11 класи) базових знань та вмінь з математики. Створити систему постійного моніторингу рівня математичної грамотності.

2. Впровадити такі технології навчання математики, що передбачають постійне повторення навчального матеріалу, концентрацію уваги на ключових, базових фактах, ідеях, алгоритмах.

3. Розробити та впровадити адаптаційні факультативні курси за рахунок варіативної частини для усунення прогалин у знаннях учнів з математики.

4. Розробити та впровадити відкриті системи дистанційних курсів для систематичного повторення навчального матеріалу з природничо-математичних дисциплін.

5. Розпочати співпрацю з установами Академії педагогічних наук щодо наукових розробок проблем неуспішності учнів з математики.

II. Програма «Учитель математики». Жодна найпрогресивніша ідея не буде реалізована, якщо за нею не стоятиме досвідчений, ініціативний, грамотний, відданий своїй справі учитель. Так, Дніпропетровщина може пишатись багатьма своїми вчителями математики, але є й тривожні симптоми. Перш за все, знову підкreslimo, що ми не маємо об'єктивної інформації про реальний стан готовності вчителів до виконання своїх обов'язків. Це пов'язано з тим, що при атестації педагогічних працівників головну увагу звертають у теоретичній підготовці на загальнопедагогічні питання, результативність часто оцінюється за оцінками, виставленими самим вчителем. На сьогодні лише для молодих вчителів (до 5 років роботи) ми маємо більш-менш об'єктивну картину завдяки проведенню ДОППО тестуванню в межах роботи школи молодого вчителя математики. Дослідження засвідчили, що серед опитаних вчителів лише 7 % змогли розв'язати найпростіші задачі на відсоткові розрахунки, близько 6 % змогли застосувати в простій задачі теорему косинусів; лише 17 % опитаних змогли згадати, що відношення довжини кола до діаметра – ірраціональне число; лише 1,5 % опитаних змогли розв'язати задачу на властивості лінійної функції; тільки 23 %

змогли дати відповідь на запитання про геометричний зміст похідної; жоден із молодих вчителів, що проходив тестування, не зміг відповісти на питання, пов'язані з логічною структурою курсу геометрії, розв'язати пропозицію задачу на подільльність.

Як це не дивно, є проблеми і в багатьох досвідчених вчителів, але вони фіксуються лише на рівні спостережень під час курсів підвищення кваліфікації вчителів. Головна з них – невміння формулювати та доводити математичні твердження, нерозуміння логічної структури шкільного курсу математики, невміння розв'язувати більш-менш складні задачі. Деякими темами досвідчені вчителі майже не володіють зовсім. Це переважно питання комбінаторики, теорії ймовірностей, теорії подільності тощо. Усе це – на фоні «проблем, над якими працює вчитель» і «тем самоосвіті». З наших спостережень: жодна тема самоосвіти не торкалася саме математики, найчастіше – якісі абстрактні методологічні питання; у кращому разі – щось про застосування ІКТ та інтерактивні технології. Проте, ніякі технології не допоможуть вчителеві навчити дітей математиці, якщо сам вчитель не володіє вільно предметом і не займається постійно математикою.

Усе це – на фоні «проблем, над якими працює вчитель» і «тем самоосвіті». З наших спостережень: жодна тема самоосвіти не торкалася саме математики, найчастіше – якісі абстрактні методологічні питання; у кращому разі – щось про застосування ІКТ та інтерактивні технології. Проте, ніякі технології не допоможуть вчителеві навчити дітей математиці, якщо сам вчитель не володіє вільно предметом і не займається постійно математикою.

Сьогодні школа, як ніколи, потребує молодих, ініціативних, талановитих вчителів. Тому ми розглядаємо програму «Учитель математики» і як програму заохочення студентської молоді до роботи в школі, організації післядипломної освіти вчителів природничо-математичних дисциплін. У межах цієї програми **пропонується**:

1. Дослідити необхідність та можливість заличення до лав вчителів математики випускників класичних університетів, в тому числі з інших областей.

2. Організувати цільове навчання в педагогічних університетах випускників технічних і математичних непедагогічних спеціальностей, які бажають працювати в школі.

3. Сприяти працевлаштуванню випускників магістратури педагогічних і класичних університетів відповідних спеціальностей, переважно в класах профільного рівня.

4. Передбачити можливість заняття активною науковою діяльністю випускникам магістратури, які працюють у школі; розширити місця в цільовій аспірантурі для вчителів, які працюють у школі.

5. Порушити питання щодо підвищення оплати вчителям природничо-математичних дисциплін, які працюють у класах профільного навчання

6. Інституту післядипломної педагогічної освіти організувати семінари для вчителів математики, школу молодого вчителя.

7. Провести широкомасштабні моніторингові дослідження рівня фахової підготовки вчителів математики

для отримання реальної інформації щодо володіння вчителями знаннями та вміннями, а також їхньої методичної підготовки.

8. Уdosконалити систему атестації, самоосвіти, підвищення кваліфікації вчителів. Розробити єдині кваліфікаційні вимоги для вчителів математики, де особливу увагу звернути на володіння вчителем предметом, що він викладає. Поступово запровадити проведення для вчителів, які атестуються, іспит, зміст якого включає теоретичні питання та задачі різних рівнів складності.

9. Інституту післядипломної педагогічної освіти скорегувати навчальні плани і програми курсової перепідготовки, суттєво збільшивши час на вивчення науково-методичних основ курсу математики, вищі позашкільних математичних гуртків, переважно на базі академічних вищих навчальних закладів та науково-дослідницьких інститутів, сконцентрувати в таких гуртках дослідницьку діяльність учнів, зачлутити до роботи талановиту студентську молодь; організувати постійні літні та зимові школи для математично обдарованих учнів; розробити та впровадити систему дистанційного навчання для обдарованих учнів, які мешкають поза великими містами; створити експертні (програмні) комісії для підготовки завдань для другого і третього туру математичних олімпіад; при проведенні олімпіад забезпечити присутність членів комісій в журі районних та міських олімпіад, аналогічні експертні групи мають бути створені і для першого туру конкурсу МАІ; створити координаційну раду для роботи з математично обдарованими дітьми, які б відслідковувала творче зростання дітей і координувала проведення різних заходів;

• у співпраці з установами Академії педагогічних наук, Дніпропетровським національним університетом імені Олеся Гончара, іншими науковими установами проаналізувати необхідність та можливість пропедевтики ключових питань курсів математики вищої школи у профільних класах, розгорнути регіональний експеримент з пропедевтики ключових питань курсів математики вищої школи; у навчальних планах при профільному навчанні передбачити обов'язкове відвідування вищів відповідного профілю; для кожного класу профільного навчання визначити кафедру фахультету вищої навчальної закладу відповідного профілю для здійснення науково-теоретичної та методичної допомоги; передбачити оплату за консультації для науково-педагогічних працівників; для навчальних закладів з поглибленим вивченням математики у співпраці з науковими консультантами, які були б кураторами відповідного заходу.

Ми запропонували лише напрями трансформації регіональної системи математичної освіти, внесли деякі пропозиції. Сподіваємося, що педагогічна громадськість, науковці, усі небайдужі зроблять свою суттєву допомогу. Ми реалісти і розуміємо, що все одночасно виконати неможливо. Але треба рухатися, вірити у свої сили та можливості. Це необхідно заради наших дітей, заради їхнього майбутнього.

Валентина КЕЛЕСІДІ,

методист відділу природничо-

математичної освіти;

Вадим КІРМАН, доцент

кафедри природничої освіти,

кандидат педагогічних наук

З повним текстом статті можна ознайомитись на сайті ДОППО – предмету – математика. Свої пропозиції надіслайте на адресу інституту, кафедра природничої освіти, відділ природничо-математичних дисциплін, кімн. 409.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВЧИТЕЛЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ БІОЛОГІЇ

Сучасний учитель має бути носієм загальнолюдських цінностей, знати національні та історичні традиції народу, особливості середовища, в якому виховуються діти, володіти фундаментальними знаннями в своїй спеціальності, бути підготовленим до наукової розробки стратегії освіти в конкретних умовах, до вибору та реалізації нової педагогічної концепції та системи. Все це підвищує рівень вимог до професійно-педагогічної підготовки вчителів. Процес самопідготовки високоосвіченого, творчого вчителя нелегкий, але він забагачує педагога досвідом та методологією наукового пізнання, допомагає удосконалувати знання та вміння – основу його професії.

Основою професійної діяльності вчителя є оволодіння системою наукових знань та методичною освітою. Варіативність змісту природничої освіти в загальноосвітній школі, альтернативні програми, ситуація вибору, в якій перебуває сьогодні шкільний учитель біології, визначають нові завдання для системи методичної підготовки, адже майбутній учитель має:

набути умінь працювати за новими педагогічними технологіями;

робити науково та педагогічно обґрунтovanий вибір навчальної програми, відповідних дидактичних засобів, підручників та посібників;

розробляти таку методичну систему навчання, щоб не тільки давати знання, а й навчати самостійно мислити, заохочувати учнів до творчого пошуку; реалізовувати змістовний аспект викладання біології, що передбачає забезпечення відповідності рівня освіченості учня вимогам сучасного розвитку біологічної науки та практики.

Реалізація цих завдань передбачає вдосконалення методичної підготовки вчителя біології. Методична освіта має сприяти формуванню творчої індивідуальності педагога, відповідати його інтересам та потребам, бути максимально наближеною до вчителя, індивідуалізованою та варіативною. Загальною методологічною основою вирішення протиріччя між запитами різних типів шкіл та рівнем професійно-педагогічної підготовки вчителя біології є застосування причинно-наслідкових орієнтирів, системно-структурного підходу, єдності теорії та практики, кількісно-якісних зв'язків, моделювання методичної готовності з урахуванням функцій біології у школі.

Одним із шляхів забезпечення якісно нового рівня впровадження сучасних методик є перебудова навчального процесу на новій концептуально-методологічній основі, використанням нових технологій навчання, комплексу навчальних, організаційно-методичних, матеріально-технічних засобів, що сприяють переходу від репродуктивного до продуктивного типу навчання і ефективному використанню навчального часу.

Сучасна методика біології розкриває не тільки методи та прийоми навчання учнів біології, але і її зміст, обсяг системи знань, умінь та навичок, розвиток наукових понять у

Розвиток сучасного суспільства супроводжується багатьма проблемами: економічною, енергетичною, екологічною кризами, нарощуванням соціальних і національних конфліктів.

Технологічний тип культури, який раніше сприяв суспільному прогресу, тепер породжує засоби знищення цивілізації. В усьому світі відбувається пошук нових систем освіти, більш демократичних, диверсифікованих і результативних. Спроби модернізації освіти у нас неодноразово робилися в шістдесяті-вісімдесяті роки ХХ ст. Однак вони не мали значних успіхів, оскільки не торкались концептуальних

засад системи освіти. Останнім часом формується нова освітня парадигма, в межах якої переглядаються орієнтири і пріоритети: від примату прагматичних знань до розвитку загальної культури і наукових форм мислення; від історичного контексту становлення наукового знання до сучасних уявлень про структуру і зміст системи наук.

Саме така ідеологія має бути основою нових стандартів біологічної освіти. Однак, перехід до нової освітньої парадигми не має обмежитися тільки збільшенням обсягів окремих навчальних дисциплін або тривалості освіти.

Необхідно досягнути принципово інших цілей, нового рівня освіченості людини і суспільства. Нова парадигма не скасовує попередню, вона ніби поглинає усталені пріоритети і орієнтує на більш високу якість освіти.

свідомості учнів, всебічне виховання у процесі навчання біології. Тим вона набуває рис предметної дидактики («дидактика біології») як галузі загальної дидактики. Підвищення рівня знань учнів залежить від рівня науково-педагогічної кваліфікації вчителів та розвитку наукових досліджень у школі. Ефективність науково-дослідної роботи з методики викладання біології зростає у процесі курсів підвищення кваліфікації, семінарів внаслідок чіткого планування та організації праці вчителя, підвищення його методичної майстерності.

Аналіз методичних досліджень у викладанні біології за останні 10 років свідчить, що чотири основних положення методики: «чому вчити», «кого вчити», «як вчити», «навіщо вчити» – досліджуються окремо, а не як комплексна проблема. Більшість досліджень спрямована на зміст навчального матеріалу («чому вчити»). Головне ж питання методики («як вчити») часто подається методистами як рецептура, або розглядається на рівні суб'єктивних посилань, без обґрунтування психолого-фізіологічними даними, які б підтверджували необхідність використання запропонованої методики для певної вікової групи і при вивченні конкретної теми або розділу навчального предмета.

З іншого боку, оскільки школа виконує соціальні замовлення суспільства, виникає гостра потреба обґрунтувати питання «навіщо вчити» біології? Яка біологічна освіта необхідна сучасному школяреві? У нас дуже мало досліджень про вчителя-біолога, про його особистість. Розуміння специфіки становлення особистості вчителя надзвичайно важливе з теоретичного та практичного погляду. Ця проблема багатогранна і передбачає систему питань: «Що таке особистість вчителя-біолога? Чи знаємо ми її якості? Як вчитель-біолог ставиться до

друкованою основою визначені засобом організації засвоєння біології та контролю навчальних досягнень. Біологічна інформація в них представлена у формі узагальнюючих опорних конспектів, алгоритмів дій, різнопланових та різноманітних завдань.

За своїм функціональним призначенням зошити з друкованою основою та підручники є взаємодоповнюючими засобами навчання. Вони відрізняються тим, що текст підручників, перш за все, спрямований на висвітлення навчально-мaterіалу, тоді як зошити з друкованою основою призначенні для його усвідомлення, а тому містять систему орієнтирів для поетапного формування розумових дій.

Теорія поетапного формування розумових дій передбачає створення попередньої орієнтовної основи дій. Учні по-різому сприймають і застосовують знання. Для одних учнів досить загальних вказівок, для інших новий матеріал має бути деталізований у вигляді алгоритму.

Порівняльний аналіз деяких робочих зошитів засвідчив, що зошити з друкованою основою є поліфункціональними засобами навчання, які доповнюють і конкретизують основний навчальний матеріал підручників. Проте, поряд із позитивними якостями робочих зошитів деяких авторів, в них ще недостатньо використовуються завдання проблемно-пошукового характеру, недооцінюється роль тестів як інструменту вимірювання результатів навчання, не використовуються належним чином можливості алгоритмів та опорних схем для систематизації знань.

Робочі зошити з друкованою основою зможуть стати сучасним і перспективним засобом навчання, якщо будуть містити різнопланові та різноманітні завдання для безпосереднього виконання їх учнями для поліп-

шення засвоєння, повторення, узагальнення, систематизації та перевірки знань. В робочих зошитах немає великого текстового навчального матеріалу; на томісті є чимало різноманітних завдань, що стимулюють пізнавальну діяльність учнів; система орієнтирів, що допомагають сконцентрувати увагу учнів на суті навчального матеріалу; за дидактичними функціями робочі зошити відрізняються від інших засобів навчання тим, що в них переважають функції закріплення та самоконтролю й самоосвіти. Поняття «зошит з друкованою основою» у педагогічній літературі визначається як засіб навчання, в якому, відповідно до правил організації пізнавальної діяльності учнів різного віку, є доступна наукова інформація для засвоєння, узагальнення, повторення, систематизації та перевірки знань із конкретного навчального предмета. Робочі зошити поряд з підручниками, збірниками, роздатковими матеріалами й довідниками є невід'ємною складовою навчально-методичного комплексу з біології для учнів шкіл. Робочі зошити мають містити опорні схеми, конспекти, які допоможуть реалізувати такі важливі функції зошитів, як систематизацію та узагальнення знань. Сучасні підходи до оцінювання навчальних досягнень учнів ґрунтуються на нових підходах до подання інформації її перетворення її на знання; на розроблену вдосконалену систему тестів, що адаптована до умов сучасної загальноосвітньої школи. Використання алгоритмів у навчанні біології сприяє більш глибокому осмисленню взаємоз'язків при вивченні біологічних явищ. Використання алгоритмів у робочих зошитах допомагає забезпечити належний рівень засвоєння учнями необхідних умінь та навичок.

Для організованого переходу до нового Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти Міністерство освіти і науки надсилає для практичного використання методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу у 5-х класах загальноосвітніх навчальних закладів.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392 «Про затвердження Державного стандарта базової і повної загальної середньої освіти» у 2013-2014 навчальному році 5 класи загальноосвітніх навчальних закладів перейдуть на навчання за новими програмами для учнів 5-9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів, з якими можна ознакомитися на сайті Міністерства освіти і науки України за адресою: www.mon.gov.ua.

Для учнів 6-11-х класів чинними залишаються рекомендації, що містяться у листі Міністерства від 1.06.2012 № 1/9-426 «Щодо інструктивно-методичних рекомендацій із базових дисциплін» (Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 17-22, 2012 р.).

Альберт ГРИГОРОВ,
методист біології кафедри
природничої освіти

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ХІМІЇ

Розподіл годин у програмах орієнтовний. Учитель може аргументовано вносити зміни до розподілу годин, що відводяться програмою на вивчення окремих тем, змінювати послідовність вивчення питань у межах окремої теми. Розподіл навчальних годин у межах тем здійснює вчитель. Для тематичного оцінювання, а також для повторення, узагальнення, аналізу та коригування знань учнів можуть використовуватися резервні години.

Хімія як профільний навчальний предмет передбачає такі курси:

- початковий загальної хімії (8, 9 класи);
- неорганічної хімії, практикум з основ хімічного аналізу (10 клас);
- органічної хімії (11 клас);
- з основ хімічної технології (хімія у промисловості – для міських шкіл) або основ агрономії (хімія в сільському господарстві – для сільських шкіл) та інтегрований узагальнюючий з основ загальної хімії (11 клас).

Усі люди за своєю природою прагнуть до знань.
Аристотель

У 2013-2014 навчальному році вивчення хімії здійснюватиметься за такими програмами:

7-9 класи. Хімія. 7-11 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів – К. – Ірпінь: Перун, 2005;

8-9 класи. Збірник навчальних програм для загальноосвітніх закладів з поглибленим вивченням предметів природничо-математично-го та технологічного циклу. – К.: Вікторія, 2009.

10-11 класи (біолого-хімічний; хіміко-технологічний; фізико-хімічний; агрономічний профілі). Програми для профільного навчання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах: рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень та поглиблена вивчення. – Тернопіль: Мандрівець, 2011.

5-11 класи. Варіативна складова Типових навчальних планів. Навчальні програми курсів за вибором та факультативів. Хімія. 5-12 класи / Упор.: О.А. Дубовик, С.С. Фіцайло. – Тернопіль: Мандрівець, 2010.

9-11 класи. Програми з природничо-математичних дисциплін для вечірніх/змінних загальноосвітніх навчальних закладів. – К.: Педагогічна преса, 2006.

ріативної частини, рекомендуюмо у 10-11 класах вивчати хімію на академічному рівні, що має бути відображену у пояснювальній записці до робочого навчального плану.

Навчальні заклади можуть ви-діляти години варіативної складової на запровадження курсів за ви-бором, факультативів, індивідуальних і групових занять.

Навчання хімії потребує ра-ционального застосування різних методів й організаційних форм навчання, як тих, що вже закріпилися у шкільній практиці (про-блемне навчання, групова робота, дидактичні ігри тощо), так і нових, зокрема інтерактивних методів, інформаційних техно-логій та комп’ютеризації про-цесу навчання.

Для цього пропонуємо вико-ристовувати сайт ХІМПРОМ (<http://himprom.ua>) – перший український хімічний портал, на якому і вчителі, і учні зможуть знайти інформацію про вплив хімії на всі сфери діяльності люди-ни: від сільського господарства до вуглецевих нанотрубок, від скла-ду продуктів харчування до най-сучасніших досягнень науки у створенні нових лікарських препа-ратів для боротьби з онкозахворю-ваннями тощо. Основні розділи, на яких розміщується інформація на сайті, це – «Життя», «Наука», «Історія», «Особистості», «Ком-панії». Як приклади можна навес-ти такі теми статей, розміщених на сайті: «Nestle намагається зрозуміти, як зробити морозиво більш стійким до температурних пере-падів»; «Як наночасточки золота можуть перемогти рак»; «Харчо-ва добавка врятувала королівський

фрагат»; «Шведському

сірнику – 150

років»; «Лікувальний город

Гіппократа»; «Як

сміття перетво-

рювати на плаズму»; «Зелені пол-

імери: проблеми та перспективи».

Програма пе-редбачає залу-чення школярів

хімії) – 4 год., 9 клас (спеціалізовані школи з поглибленим вивченням іноземних мов) – 1,5*

*Орієнтовний розподіл годин між темами та особливості вивчення хімії в 9 класах спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов надано у методичних ре-комендаціях щодо вивчення хімії у 2009-2010 н. р. (лист МОН від 22.05.2009 № 1/9-353).

Оскільки навчальні заклади мо-жуть збільшувати кількість годин на вивчення предметів інваріантної складової за рахунок годин варіативної складової (лист МОН-

до проектної діяльності, мета якої – навчити учнів самостійно, критично мислити; міркувати, ви-користовуючи знання фактів, за-кономірностей науки, робити об-ґрунтовані висновки; знаходити самостійні аргументовані рішен-ня; навчити працювати в команді, виконуючи різні соціальні ролі. Запропоновані міні-проекти – це доступні творчі завдання, що виконуються на уроках хімії (7-9 класи) у формі колективних творчих справ. Переважно вони мають короткотерміновий характер та інтегрований зміст, тому три-валість виконання проекту доцільно обмежити одним уроком (можливо, спареними уроками) або одним-двоюма тижнями уро-очно-позаурочних занять.

Клас	Рівень стандарту	Академічний рівень	Профільний рівень
10	1	1	4
11	1	2	6

Програми факультативів та курсів за вибором з хімії, реко-мендовані Міністерством освіти і науки України для використання у загальноосвітніх навчальних закладах:

• Навчальні програми курсів за вибором та факультативів. Хімія. – Тернопіль: Мандрівець, 2010;

• Хімія. Допрофільна підготовка та профільне навчання: курси за ви-бором (укл. Дубковець-ка Г.М.). – Тернопіль: Мандрівець, 2010;

• Факультативні курси для учнів спеціалізованих 10-11 класів загально-освітніх навчальних за-кладів хімічного та біоло-гічного профілів (частина 2) (авт.: Речицький О.Н., Юзбашева Г.С.). – Херсон: Айлант, 2011;

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Абетка само-освіти школяра з хімії. 7 клас» (авт. Коростіль Л.А.);

• навчальна програма факульта-тиву «Вода та сучасні методи її очищення» (8, 9 клас) (авт.: Забава Л.К., Габріелян А.А.);

• навчальна програма курсу за вибором «Основи експеримен-тальної хімії» (авт. Прибора Н.А.);

• навчальна програма курсу за ви-бором «Хімія для детективів» (авт.: Шапошнікова І.М., Прибора Н.А.);

• навчальна програма курсу за ви-бором «Хімія в криміналістиці» (авт. Шапошнікова І.М.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія і здоров'я. 9 клас» (авт. Карагаєва М.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. Основи якісного та кількісного аналізу» (укл. Гриценко В.В.);

• програма курсу за вибором «Хімія у військовій справі» (10-11 клас) (авт. Шевченко А.М.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Основи хімічної екології» для учнів 10, 11 класів за-гальноосвітніх навчальних закладів (авт.: Деленко О.Л., Деленко С.П.);

грам можуть вивчатися як са-мостійні курси за вибором. На-вчальні програми курсів за ви-бором можна використовувати також для проведення факультативних за-няття і навпаки, програмами факульта-тивів можна використовувати для викладання курсів за вибором.

10-11 класи

Кількість годин

Лабора-торні досліди

Практичні роботи

Розрахункові задачі

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Розвиток інте-лектиуальних здібностей шляхом розв’язування творчих, логічних хімічних задач» для учнів 9, 10, 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів (авт.: Вараниця В.О., Де-ленко О.Л. та ін.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Вибрані питання шкільного курсу хімії» для учнів 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Базові питання хімії» для учнів 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

• навчальна програма факульта-тивного курсу «Хімія. 11 клас» (авт.: Пальцева І.В.);

Проектна технологія навчання сприяє самостійній діяльності учнів у розв'язанні тієї чи іншої проблеми з використанням різноманітних засобів інтеграції знань і вмінь з різних галузей. Результати виконаних проектів мають бути безпосередньо пов'язані з реальним життям. Форма представлення проекту може бути різна: теоретичне розв'язання проблеми, дюча модель, плакат, екологічний знак, план дій, результат, готовий до впровадження.

Виконання проекту передбачає такі послідовні дії: визначення мети проекту; пропонування ідей проекту і вибір з-поміж них найкращої; планування проектної діяльності; безпосередню реалізацію проекту; презентацію проекту; оцінювання проекту і своєї діяльності в ньому (самооцінювання).

Участь у проектній діяльності сприяє розвитку в учнів самостійності, ініціативності, креативності, вміння визначати мету діяльності.

Учні вчаться самостійно мислити, знаходити і розв'язувати проблеми, у них розвиваються вміння прогнозувати результати, можливі наслідки різних варіантів розв'язання проблеми, формуються вміння виявляти причинно-наслідкові зв'язки.

Проведення занять в кабінеті хімії

Під час проведення занять в кабінеті хімії особливу увагу потребує дотримання правил безпеки життєдіяльності. Вимоги безпеки викладені в інструктивно-методичних матеріалах «Безпечне проведення занять у кабінетах природничо-математичного напряму загальноосвітніх навчальних закладів» (лист МОНмодельспорту від 1.02.2012 № 1/9-72).

У зазначених матеріалах передбачено нормативно-правові документи з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в навчальних закладах системи загальної середньої освіти; викладені загальні положення щодо забезпечення безпечних і нешкідливих умов навчання і порядок проведення, тематика та організація проведення інструктажів з безпеки життєдіяльності учнів; наведено основні вимоги безпеки в кабінеті хімії, рекомендації щодо знищення реактивів, що не мають етикеток, відпрацьованих реактивів, відходів металічного натрію. Та-кож в інструктивно-методичних матеріалах наведено зразок журналу реєстрації первинного, по-запланового, цільового інструктажів з безпеки життєдіяльності учнів та орієнтовні «Паспорт кабінету хімії» і «Акт дозволу на проведення занять у кабінеті хімії».

Навчальна програма з хімії передбачає використання у навчально-виховному процесі **реактивів, що визначені як прекурсори.** Водночас Закон України «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів і прекурсорів» дозволяє навчальним закладам діяльність з обігу прекурсорів, які використовуються під час вивчення відповідних навчальних дисциплін, за наявності в них ліцензії на здійснення відповідних видів діяльності.

З переліку прекурсорів (постанова Кабінету Міністрів України від 6 травня 2000 р. «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів»), використання яких потребує ліцензування, у процесі навчання хімії у 7-11-х класах загальноосвітніх навчальних закладів використовуються: калій перманганат, сульфатна кислота, хлоридна кислота, толуен (в 11-х класах з поглибленим вивченням хімії).

Важливими джерелами знань, засобами створення проблемних ситуацій, закріплення та перевірки засвоєння навчального матеріалу, розвитку мислення, спостережливості та допитливості є **хімічний експеримент і розв'язування задач.** Тому в програмі до кожної теми зазначено види хімічного експерименту та типи розрахункових задач. Враховуючи можливості кабінету хімії та зважаючи на **безпечність речовин**, учитель на свій розсуд може доповнити хімічний експеримент (як лабораторний, так і демонстраційний) експериментом у житкового характеру.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 5 січня 2011 р. № 4 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 6 травня 2000 р. № 770 і від 10 жовтня 2007 р. № 1203» на речовини, що містять не менше 45 % таких прекурсорів, як сульфатна кислота, та 15 % таких прекурсорів, як хлоридна кислота, поширяються ті ж заходи контролю, що і на прекурсори. Концентрація цих речовин визначається масовою часткою речовини у складі суміші (розчину).

З огляду на зазначене **рекомендуємо** зберігати сульфатну та хлоридну кислоти у вигляді водних розчинів із масовими частками менше 45% і 15% відповідно та замінити дослід добування кисню з калій перманганату на добування цього газу каталітичним розкладом гідроген пероксиду.

Нагадуємо, що постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392 затвердила новий Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Відповідно до типових навчальних планів, розроблених до нового Державного стандарту, хімія вивчатиметься у 7-9-х класах (7 клас – 1,5 години на тиждень, 8 і 9 клас – 2 години на тиждень).

Звертаємо увагу, що згідно з постановою Державний стандарт впроваджується в частині базової загальної середньої освіти з 1 вересня 2013 року. Новий Державний стандарт **засадами особистісно зорієнтованого, компетентнісного і діяльнісного підходів**, що реалізовані в освітніх галузях і відображені в результативних складових змісту базової і повної загальної середньої освіти.

Першими перейдуть на навчання за новими програмами учні 5-х класів у 2013-2014 н. р. Вивчення хімії за програмою, розробленою до нового Державного стандарту, розпочнеться у 2015-2016 н. р.

Людмила ЗЛАМАНЮК, завідувач кафедри природничої освіти, кандидат педагогічних наук, доцент

ІНКЛЮЗИВНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Інклузивна освіта спонукає школу забезпечувати всі необхідні умови для того, щоб кожна дитина мала змогу отримувати корисні і важливі знання.

Мері Фойвел і Крістін Джівнер

• Визнання ролі школи не тільки в підвищенні академічних показників учнів, а й у розвитку місцевих громад.

• Розвиток партнерських стосунків між школами і місцевими громадами.

• Визнання того, що інклузія в освіті – це один з аспектів інклузії в суспільстві.

Навчання в інклузивних освітніх закладах корисне і для дітей з особливими освітніми потребами, і для звичайних дітей, їхніх родин та суспільства загалом. Як свідчать дослідження, в інклузивних класах увагу зосереджено передусім на розвиткові здібностей і таланти дітей, а не на їхніх проблемах. Взаємодія з іншими дітьми сприяє когнітивному, фізичному, мовному, соціальному та емоційному розвиткові дітей з особливими потребами. При цьому діти з типовим рівнем розвитку демонструють відповідні моделі поведінки дітям з особливими освітніми потребами і мотивують їх до розвитку та цілеспрямованого використання нових знань і вмінь. Взаємодія дітей з особливими освітніми потребами з однолітками в інклузивних класах сприяє налагодженню між ними дружніх стосунків.

Інклузивні підходи також корисні для сім'ї. Родини дітей з особливими освітніми потребами мають підтримку інших батьків, які краще розуміють, у чому розвиток їхніх дітей типовий, а в чому – атиповий, а також беруть активну участь у процесі навчання та виховання.

Учителі інклузивних класів краще розуміють індивідуальні відмінності і особливості дітей, а також ефективніше співпрацюють із батьками та іншими фахівцями (спеціалістами з лікувальної фізкультури, діетологами, логопедами, соціальними працівниками та ін.). Інклузивна система освіти також суспільно корисна, оскільки завдяки спільному навчанню діти змалку вчаться розуміти і толерантно ставитися до людських відмінностей.

Відповідно до концепції соціальної рівності та справедливості учні з особливими освітніми потребами мають досягти таких самих навчальних результатів, як і їхні однолітки. Це виклик, який допомагає зрозуміти важливість різних рівнів результативності навчання для учнів з особливими потребами. Підхід, що базується на правах людини, має забезпечувати прогрес і, відповідно, оцінювання індивідуального прогресу впродовж засвоєння навчальної програми.

В Дніпропетровській області наразі інклузивно навчається 21 дитина. Из них у Дніпропетровську – 6, Дніпродзержинську – 5, Кривому Розі – 5, Нікополі – 4, Апостоловському районі – 1.

16 шкіл успішно впровадили інклузивну форму навчання. У Дніпропетровську – СЗШ №№ 16, 68, 90, НВК № 139, у Дніпродзержинську – НВК № 3, НВК «Гармонія», СЗШ №№ 22, 40, у Кривому Розі – КЗШ № 99, Вальдорфська школа, КЗШ № 85, КСЗШ для глухих дітей, у Нікополі – НСЗШ №№ 1, 22, 24, в Апостоловському районі – СЗШ № 4.

Як свідчать дослідження, успішним та ефективним інклузивним школам притаманні такі характеристики:

Підтримуюче середовище.

Шкільною культурою та кліматом є атмосфера, цінності, політика та практика навчального закладу. Тому головним чинником створення успішної інклузивної школи є особистість директора, який своїми діями й настановами подає приклад інклузивної культури та підтримує її.

Позитивні стосунки.

Важливе значення має якість і кількість інтеракцій з учителями та учнями. Дослідження підтверджують необхідність систематичного навчання, в якому враховуються індивідуальні освітні потреби, а також формування навичок соціальної взаємодії. Деякі педагогічні підходи, в тому числі традиційний метод інтенсивного викладання, що характеризується швидким темпом та активною взаємодією вчителя й учнів, сприяють соціальній інклузії всіх дітей і налагодженню стосунків.

Відчуття компетентності.

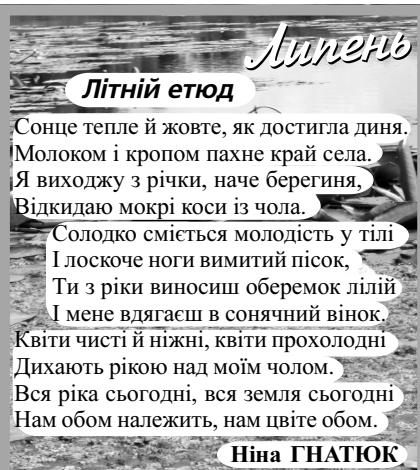
Одним із основних аргументів на користь інклузії є формування позитивного уявлення про себе. Розширення можливостей соціальної взаємодії створює сприятливі умови для вироблення соціальних і комунікативних навичок на відповідному вікові дитини рівні. Успіх підсилює відчуття компетентності, яка, у свою чергу, пов'язана із самопоагою та образом свого «Я».

Перспектива участі.

Активна участя дітей з особливими освітніми потребами в навчальному процесі та житті класу – невід'ємна складова інклузії. Це дає змогу відчути себе повноправним членом дитячого колективу.

Інклузивний підхід до розвитку загальноосвітнього навчального закладу – це не механічний процес, адже в його основі – пошук зв'язків між цінностями, емоціями й діями з ретельним розглядом, аналізом та плануванням. Цей процес однаково стосується як розуму, так і серця. Загальноосвітнім навчальним закладам необхідно контролювати розвиток інклузії, аналізуючи проведений роботу та визначаючи пріоритетні напрямки впровадження їх у практику. Заклади мають створювати сприятливе навчальне середовище для всіх учнів, радикально впливати на досвід учнів і колективу, розвивати таку культуру, де поважають кожного, таку політику і практику, в яких враховуються всі особливості кожного учня.

Яна ПОЛУПАНОВА, методист навчально-методичної лабораторії інклузивної освіти кафедри корекційної педагогіки

Літній етюд

Сонце тепле й жовте, як достигла диня.
Молоком і кропом пахне край села.
Я виходжу з річки, наче берегина,
Відкидаю мокрікосі із чола.

Солодко сміється молодість у тілі
І лоскоче ноги вимитий пісок,
Ти з ріки виносиш оберемок лілій
І мене вдягаєш в сонячний вінок.
Квіти чистій ніжній, квіти прохолодні
Дихають рікою над моїм чолом.
Вся ріка сьогодні, вся земля сьогодні
Нам обом належить, нам цвіте обом.

Ніна Гнатюк

1 • 100 років тому (1913 р.) народився Петро Микитович Біба, поет, заслужений працівник культури України. Редагував альманах «Вогні Придніпров'я» у Дніпропетровську.

3 • 95 років тому (1918 р.) у Дніпропетровську народився Яків Мойсейович Шерман, художник. Працював у галузі декоративно-ужиткового мистецтва, акварелі.

6 • 90 років тому (1923 р.) у с. Карнаухівка (нині у складі Дніпродзержинська) народилася Валентина Олександровна Насонова, радянський і російський вчений-ревматолог, академік. Померла 2 лютого 2011 р., похована на Новодівочому цвинтарі в Москві.

7 • 20 років тому (1993 р.) у Дніпропетровську засновано Акціонерний банк «Кредит-Дніпро».

14 • 90 років тому (1923 р.) у сел. Чаплине Васильківського району народилася Любов Михайлівна Коваленко (Седая), письменниця. Померла 29 січня 2003 р.

23 • 120 років тому (1893 р.) народився Антон Панасович Хорошун, народний артист України. Тривалий час працював у Дніпропетровському українському музично-драматичному театрі ім. Т.Г. Шевченка. Помер 5 березня 1970 р.

24 • 115 років тому (1898 р.) в селі Романкове Катеринославського повіту народилася Ольга Андріївна Лоян (Сокуренко), педагог, просвіттянка, директор Таромської школи (1918–1924, 1944–1945 рр.), депутат Таромської сільської ради. Померла 21 жовтня 1974 р.

26 • 110 років тому (1903 р.) у с. Нижньодніпровськ (тепер у межах Дніпропетровська) народився Володимир Андрійович Ройтер, видатний вчений, фізику-хімік, академік АН УРСР (1961). Помер 8 серпня 1973 р. Похованний у Києві на Байковому цвинтарі.

26 • 95 років тому (1918 р.) у Верхньодніпровську народилася Зоя Всеволодівна Вишневська, майстрина художнього ткацтва.

31 • 95 років тому (1918 р.) народився Георгій (Юрій) Петрович Савченко, секретар підпільного Дніпропетровського міського ВКП(б) у роки війни. Розстріляний наприкінці січня 1943 р.

Липень

• 115 років тому (1898 р.) у Катеринославі засновано Нижньодніпровські вагоноремонтні майстерні, тепер – ВАТ «Дніпровагонрембуд».

• 75 років тому (1938 р.) у Дніпродержинську відбулися процеси над дружинами «ворогів народу». 60 осіб було засуджено протягом місяця до ув'язнення в таборах терміном від 5 до 8 років.

Календар підготувала Ярина ГОЛУБ, завідувачка краєзнавчого відділу обласної державної бібліотеки

САЙТ ОБЛАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГАЗЕТИ «ДЖЕРЕЛО»: gdjerele.jimdo.com

ЗАСНОВНИК ОБЛАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГАЗЕТИ «ДЖЕРЕЛО» — ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ОБЛАДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ

Редакційна колегія:

В.М. ВАСИЛИНЕНКО, А.Л. ДЕМЧИК,
В.Г. ДОЛГОПОЛЬЙ, С.Г. КРАМАРЕНКО, М.І. РОМАНЕНКО

Головний редактор З.В. МАРЧИШНА

Заступник редактора С.А. ШУЛЬГА

Фотокори Г.Г. та А.Г. КРЮЧЕНКИ. **Дизайн і верстка** Н.О. АНТОНЕНКО

Моє Придніпров'я

ТЕХНОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА УЧНЯ – ІНДИКАТОР ЯКОСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Необхідність формування технологічної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів є закономірним явищем сучасного розвитку суспільства. Широке та глибоке проникнення технології в усі сфери людського життя і діяльності – від медицини до сільського господарства, від дозвілля до управління, від біології до зв'язку – спонукає молоде покоління мати щонайменше базові поняття і знання технології, що є невід'ємною частиною культури сучасного суспільства. Необхідність технологічної підготовки школярів обумовлена також протиріччям між активним розвитком нових напрямів культури, пов'язаних із науково-технологічним розвитком, і не адекватністю відображення їх в сучасній освіті.

і технічно наповненому світі; сформованість потреби в постійному самовдосконаленні.

Вчені П.Р. Атутов, В.Д. Симоненко, Ю.Л. Хотунцев визначають поняття «технологічна культура» як культуру сучасного, насиченого технологіями суспільства, що передбачає нове ставлення до світу навколо нас, засноване на перетворенні та покращенні, а також вдосконаленні середовища проживання людини. За визначенням В.К. Сидоренка, технологічна культура – культура перетворювальної, творчої, екологічно виправданої діяльності передбачає знання, вміння, навички (когнітивний рівень), емоційно-моральне ставлення до певного виду діяльності (афективний рівень) і готовність діяти з урахуванням відповідальності за свої дії (конативний рівень).

За свою структурою технологічна культура є складним явищем. Ю.Л. Хотунцев виділяє десять граней цієї культури. Розглянемо детальніше кожний із цих 10 елементів.

Культура праці передбачає планування та організацію трудового процесу, як репродуктивного, так і творчого; вибір інструментів та обладнання; організацію робочого місця та забезпечення його безпеки; дотримання технологічної та трудової дисциплін; контролю якості продукції.

Графічна культура передбачає оволодіння знаннями, уміннями використовувати графічні (включаючи креслярські засоби) для забезпечення технологічного процесу.

Культура дизайну озброює знаннями, уміннями використовувати принципи ергономіки, естетики, дизайну та художньої обробки матеріалів для забезпечення конкурентоспроможності продукції.

Інформаційна культура передбачає знання, уміння використовувати принципи збору, збереження, обробки та використання інформації з різноманітних джерел для забезпечення професійної діяльності.

Підприємницька культура орієнтує на оволодіння знання-

людини в природі, межі її безпечно-го втручання в природні процеси. Технокультура визначає світогляд і самоусвідомлення сучасної людини, єдність і гармонійність матеріальної та духовної культури суспільства. Дуже важливо, щоб кожний зрозумів необхідність свідомого і творчого вибору оптимальних засобів перетворювальної діяльності із багатьох альтернативних підходів, ураховуючи їхні наслідки для природи, суспільства і людини.

Технологічну культуру можна розглядати в соціальному (широкому) і особистому (вузькому) планах. У соціальному плані технологічна культура – це рівень розвитку життя суспільства на основі доцільної та ефективної перетворювальної діяльності людей; сукупність досягнутих технологій у матеріальному і духовному виробництві. В особистому плані технологічна культура – це рівень оволодіння людиною сучасними засобами під-знання і перетворення себе та навколошнього світу.

Технологічну культуру вчителя трудового навчання потрібно також розглядати як необхідний компонент творчої самореалізації та професійного самовдосконалення особистості, глибокого та грамотного володіння основами освітньої діяльності, готовності до інновацій та новаторства.

М.М. Левіна визначає технологічну культуру педагога як оволодіння логікою професійної поведінки, способами організації технологічних процесів, адаптації їх до гуманізації освіти; І.Ф. Ісаєв, І.Л. Яцукова – як оволодіння педагогами певною системою засобів і прийомів технологій навчання і виховання, а також уміння аналізувати альтернативні педагогічні технології. В.М. Жучков у логіці загальнокультурної парадигми визначає її як єдність матеріальної і духовної культур.

Таким чином, технологічна культура – це не частина освіти, а новий смисл і мета сучасного освітнього процесу – унікальний засіб збереження і розвитку людини, продовження людської цивілізації. Для підвищення рівня якості технологічної освіти, професійної майстерності, вчитель має не тільки усвідомлювати роль і важливість технологічної культури, знати її сутність і зміст, але й постійно вдосконалювати, шліфувати усі її грани в процесі своєї діяльності, спрямовуючи зусилля на формування технологічно-світогляду та соціально важливих якостей особистості учня.

Рівень сформованості технологічної культури – показник і результат технологічної освіти – єдиний, який вимірюється відсутністю навчання і виховання, а також умінням аналізувати альтернативні педагогічні технології. В.М. Жучков у логіці загальнокультурної парадигми визначає її як єдність матеріальної і духовної культур.

Ірина КОВАЛЬЧУК, старший викладач кафедри природничої освіти

Газету надруковано в друкарні ПП «Ліра М», 49038, Дніпропетровськ, просп. Воронцова, 73, тел. (056) 721-92-60. Ціна договірна. Передплатний індекс 40620.

Свідоцтво про реєстрацію ДП № 66 від 13.12.1993. Формат А 3. Друк офсетний. Обсяг 1,2 ум. др. арк. Наклад 926. Зам. № 337

Адреса редакції: 49006, Дніпропетровськ, вул. Свердлова, 70, к. 216. Телефон/факс: 732-47-61, 732-48-48. E-mail: GDjerelo@yandex.ru